

Een zwerver verdwaald

Arthur van Schendel

bron

Arthur van Schendel, *Een zwerver verdwaald*. W. Versluys, Amsterdam 1907

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/sche034zwer02_01/colofon.php

© 2016 dbnl / erven Arthur van Schendel

[Hoofdstuk 1]

En voor het einde van het najaar werden zijn schreden verder geleid. Een hond die hem op den landweg had gezien liep achter zijn voeten, een reiziger vergezelde hem. De vreemdeling sprak gedurig terwijl zij voortgingen in den vochtigen dag, zijn gebaren waren niets dan vragen, en Tamalone luisterde met zijn hoofd zeer laag ter neder gebogen, want er was in de woorden die hij hoorde heugenis van een verleden dat hij geheim hield in zijn ziel. Maar wanneer de ander stil stond om op antwoord te wachten, keek hij rond naar het land waar de wilgen geel van gebladert, met de bochtige slingers van wingerdloof en een schielijk watertje daarneven, in dit vluchtige zonlicht de eenzaamheid tot een sier-

lijke vreugde maakten, en hij antwoordde niet, het zwijgen was hem liever dan donkere woorden en vragen zonder eind.

En zwijgend vervolgden zij hun tocht, tot Meron Joseph met diepe stem, buigzaam en berustend van toon, verder sprak over voorzienigheid, over het onheil dat hij aanschouwd had, en zooveel verhaalde en zoo lang, dat Tamalone ten laatste enkel luisterde naar den klank zijner stem. Die was hem aangenaam geworden, hij wist niet hoe, maar het was voor het eerst sedert menigen dag dat het geluid en de aanwezigheid van een ander hem gevallig waren. Toen hij zijn reis begon had hij wel geweten dat de groote verwachting nog steeds in hem leefde, nochtans bij dit luttel behagen al vreesde hij voor ontrouw aan het liefste waar hij gedachten aan wijdde. Zijn wensch was alleen door de landen te loopen, immer alleen gelijk hij altoos gedaan had, gelijk naar zijn aard was, en de stad daarginder zou van veel dat zijn droevigen vrede kon storen wel vol zijn. Maar hij had uit de diepten de oude vraag van onnoozeler jaren, in zwaar-

deren toon thans, weer in zijn borst verstaan, of hij waarlijk aldus was geschapen voor het geluk te vroeg of te laat? - en hij was tot zijn bevreemding meer dan in den jongelingstijd verlangend geworden naar het onverwachte dat in de wereld geschiedt.

En toen zij aan de rivier kwamen waar die zich verbreedt, den zeewind al roken en de baai bereikten, werd hij vervuld van onrustigen schroom, het was of hij zeer veel te zeggen had, maar niet wist hoe noch tot wien. In de ruimte glansde het groene water in speelsch gekabbel, er stonden kleurige zeilen alom in de verte. Ginder lagen de eilanden der stad met nevel over de daken, drie torens rezen er hoog uit, en boven de kust waar zij stonden scheen tusschen volle wolken de ongestadige zon. Tamalone zag over het water verbaasd dat het daar zooveel stiller was dan achter hem in de landerijen; het was er zonderling stil voorwaar, want toen zij nederzaten in de bark, de bootsman het zeil heesch en de mast in eenen schuin ging staan, hoorde hij wel in de lucht wat meeuwengeluid en het houtwerk kraakte soms even, maar dat

waren geruchten die alleen verneembaar zijn in zuivere stilte, - de stilte kwam van boven en van het water tegelijk, zij was veel beter dan in de stad des nachts wanneer de menschen slapen. Het scheepje zeilde zoo lichtkens en de zonneschijn streefde slechts.

Aan de kade bij de dorrende boomen werd het vaartuig vast gemaakt en zij stapten op den wal. Zij liepen door nauwe stegen, waar de neringdoenden en de handwerkers achter velerlei waren in de duisternis van hun open winkels gezeten al werkend met hun burens praatten, of floten of te zamen zongen, zoodat er overal langs de huisjes een oolijk geluid was; en gingen verscheiden keeren over de kalmer kanalen tot zij op het Sint Janspleintje kwamen aan de herberg van Rosse, bezuiden de Muntbrug aan de Rialto. Naast de deur hier stonden in een smallen hof twee groote cypressen die tot in het zonlicht boven de daken rezen, en ook lager op den grond waren groene planten, daar zaten bedelaars op een rij te luisteren naar een monnik die vóór hen stond.

Daar koos hij verblijf in het bovenst vertrek dat op een muur uitzag. De overheer van Pisa had hem met een boodschap gezonden, hij bezat nieuwe kleederen en munten in zijn beurs. Het oord waar hij zwierf kon den hopelooze niet baten, dacht hij, niet wetend dat de fortuin die hij volgde, die hem naar de stedelingen voerde en niet naar de rustige landen, reeds als een pluim was geworden zwevend op het zuiverst vertrouwen.

Toen hij nog maar weinige uren in de stad langs de winkeltjes liep in het schijnsel van de toortsen, met den hond en Meron Joseph en nog een nieuwen vriend, - Folcore was zijn naam, een kloek man, een meester op de werven -, was zijn voorhoofd geplooid van vragen, wat het toeval bedoelde: die mannen spraken, of zij zijn geheimen wisten, met genegenheid hem toe, de stad was hem geen vreemde, maar verheugde hem met de talrijke menschegezichten, die hij vroeger liefst in voorbijgaan aanschouwde, die thans behagelijke kalmte aan zijn gedachten gaven.

Zij dwaalden hier en daar en keerden

in de herberg terug. Het was er nu druk van ambachtslieden, die luid met elkander praatten in de kamer, waar merkwaardig het licht slechts van ééne zijde scheen, van den muur waar de kaarsen op de vaten brandden voor de beeltenissen van Onze Lieve Vrouw. Ter linker in de schaduw zaten twee broeders te rusten van een bedelgang, want zij hadden hun buidels in de handen. Folcore werd begroet uit mond na mond.

Zij zaten naast elkander en Rosse de waard tapte hun een kan wijn. Behalve een enkel schertsend paar spraken de mannen, dicht aaneen gezeten op de bank voor de vaten, allen over grieven, over de belastingen en over de groote heeren, hun blikken waren op Folcore gericht. Maar die zweeg, en wanneer één hem iets vroeg schudde hij zijn hoofd. En plotseling stond een man op, een jonge man met een langen blooten hals, en sloeg driftig op het vat roepend met verheven stem die de anderen zwijgen deed, dat de meester gelijk had, dat zij geen van allen dorsten spreken op het Plein. En toen klonk de

stem van Folcore, een schoon geluid in de stilte der aandacht: hij sprak van het onrecht, zijn oogen glommen en zijn wangen werden rood, hij sprak steeds heeter en dringender tot zijn stem als roepen klonk. In het eind bij de nissen stonden de mannen met hun gelaten in het licht tot hem gekeerd. Tamalone zat zonderling aangedaan: de sterke handen van den meester herinnerden hem aan zijn vader, en zijn oogen aan die van een veroordeelde dien hij lang geleden naar de galg zag gaan, zij waren hem vertrouwd of hij in jonger jaren leefde toen hij vrienden had. En toen op eens van juichen en roepen en fluiten de herberg daverde stond hij recht op, hij had op den zin der woorden geen acht geslagen en voelde zich nochtans ontroerd, hij klopte den meester op den schouder, warm verheugd zooals hij in lang niet was geweest en wist de reden niet.

Maar later in den avond werd hij meer en zoeter verbaasd. De winkels waren met luiken gesloten, aan de hoeken van huizen en kanalen brandden kaarsen in de

nissen der heiligen met offers getooid, en in een langer straatje waren die teedere schijnsels als rozeboomen in een laan des nachts wanneer de wolken licht zijn. In een enkel huis hoorde hij stemmen, maar hier buiten was het stil, de weinigen die er nog gingen zwegen en ook hun voeten maakten geen geluid, dieven en rusteloozen en schooiers zonder nachtkwartier, dra onzichtbaar in het donker, en soms een vrouw met een lantaarn. En toen Tamalone, langzaam schrijdend, een poos in de verlaten duisternissen had gestaard, voelde hij rust en een liefelijke neiging; hij kende zijn gedachte niet, maar hij wist dat zij van weleer moest wezen, hij liep hier als een kind in een onbekende buurt. Zoo had hij vroeger in zijn eigen stad geloopt met dezelfde neiging, de rustigheid van zijn hart was dezelfde verwachting van voorheen. En met een klankje, met een knikje, met vleierijen zooals een dans begint, ving zeer bescheiden zijn verbeelding weer aan te spelen - zij had het niet verleerd! Hij voelde zich als een verlegen muzikant die zeer veel wijzen weet; de

beelden kwamen uit zich zelve, behoedzaam met zachte manieren, maar het waren er niet vele.

In die verlustiging ontroerd zag hij dat hij op een ruim plein stond; er schenen toortsen ginds, de hooge ronde boog van een kerkportaal was versierd met lampjes van roode en groene kleuren, er waren geen menschen om er naar te zien. Voorbij de kerk blonken wapenen van wachters. Tamalone hield langen tijd zijn oogen naar de kleurige lichten op. Hij dorst zijn gepeinzen niet te storen, want er was nu iets zoets gekomen over wat hij soms geloofde: dat zonder het liefste een mensch niet leven kan, zonder het liefste van zijn verlangen niet. Hij stond daar in stilte en vochtigheid, de hond zat huiverend aan zijn beenen.

Een man in den toren riep een woord naar beneden, een man riep een antwoord terug. Een klokkebel sloeg, een klare galm, en in de verte een zachte bel; weer sloeg de eene, de zware klok, de kleinere herhaalde den galm. Dan werd het een wonderlijk klinken en klepelen van velerlei

torens alom in de stad, hier en ginder: enkelen waren als spelletjes, als tinkelende kindermuziek; en sommigen als vergetelheid, als een minnaar die eenzaam zingt; en anderen galmden zoo zuiver, zoo hartelijk of zij menschen waren, zij hielden niets geheim, de heele stad kon het hooren. Maar één klok was de beste, zij kon zoo ver niet wezen met haar bedaarden goeden toon als de avondzang eener moeder.

En het was reeds lang weer stil in de lucht, hij stond op dezelfde plek met verwachting en vrome verbeelding van 't geluk dat nooit vergaat.

Dien eersten nacht lag hij met open oogen in dit lijden en verlangen, tot hij weer zoekend doolde in zulk gemijmer waar geen slot aan komt: God had hem vergeten voor hij ter wereld kwam, het lot dat de menschen niet verandert zou hem wel voort doen gaan en hem een zwerveling laten, een kind van de vrijheid, een niemands kind; maar dit was zijn deugd en zijn troost, dat hij zichzelf had verloren en sedert wist waarvoor hij leven wilde. De toekomst kon niet anders wezen

dan wachten en wat verzinsels tot zijn lust.

En juist toen hij merkte dat hij vermoeid was van het waken vernam hij stemgeluid van buiten, er werd gezongen in de steeg en luisterend herkende hij een lied dat hij vroeger in de taveernen ook wel zong, de jongens deden dan allen mee. Het waren ook dezelfde woorden, van een jonkman die zijn lief te dansen vraagt te morgen, te middag en te avond, en zij allen dansten vroeger met de meiskens. Glimlachend sprong hij uit zijn bed om te zien wie daar zong; het was een donker steegje, aan den linker uitgang stond een der cypressen roerloos duister, aan de andere waren nevelen van het kanaal. Beneden aan de stoep der deur lag een vrouw geknield met waschgoed dat zij in het water spoelde; zij hield niet op met zingen, maar begon telken maal opnieuw, haar stem klonk langs de muren in diepen wederklank.

Toen hij zag dat de lucht blauw werd en een haan ergens hoorde, kleepte hij zich om uit te gaan. Hij liep westwaarts waar boven de smalle straat de hemel nog

onduidelijk was en kwam, over twee houten bruggetjes gaande, aan een wijngaard en een klooster bij 't water. En dan verder aan een klein weideland met een paard er in. Hier kraaiden de hanen, het was lustig om te hooren nu de dag kwam in de stad, het was lustig om te hooren na een nacht van denken en verdriet. Een machtige haan kraaide met vorstelijk geluid, korten diep; een jongere daar op den wilgenheuvel kraaide bravourig met al zijn adem zoo lang hij kon, maar te veel voor zijn kracht, twee anderen deden 't hem hooger na, twee keeren achtereen met schalmenden uitzang. De kippen krabden steeds zoekend in het gras en stonden niet stil bij al dat vroegtijdig pralen, ook het paard at van het gras, het waren alleen de hanen die het ontwaken verkondigden en dat klonk schoon van frissche vreugd. Tamalone luisterde aandachtig, het kukeluren zonder poozen, de versche hemel daarboven en het wazige water waar de huizen in stonden, gaven hem een vredig geneuchte, hij hoorde ten leste zich zelf niet meer.

In de woningen rondom ontwaakten de

mensen, een vrouw die geslagen werd gilte luidkeels, twee anderen riepen uit hun vensters elkander iets toe, een naarstig man begon aan den walkant al hout te zagen. Niet lang daarna gleed een gondel geluidloos over het water, uit de schaduw van een zijkanaal door zacht plassende riemen voortgeroeid kwam een breede bark vol lieden die mompelend naar hun arbeid voeren. Tamalone liep voort langs de smalle kade en toen hij aan het einde daarvan kwam werd hij verrast de stad zóó grootsch te zien: er lag een wijd water groen en rozig, links stonden hoge heerenhuizen, gekleurde hier en daar en vele van nieuw marmer met torentjes en blinkende ruiten, die huizen stonden tot verre naar den ontbloeden oosterhemel waar een roode klokketoren verheven in het zuivere licht rees. De jonge zon zelf was maar een vurig fijn juweel even boven de haven, waar in het verschiet de oorlogsvloot met talloze banieren gemeerd lag, maar zij kleurde de lucht over de torens en de kerken en over al de daken zoo wonderbaarlijk in menigerlei teederen gloor.

Driekante zeilen, roode en gele en zwarte, met heiligen er op geschilderd, en bootjes zwaar van marktwaar voeren naar alle zijden waar het overal blank lag van lichtende wazigheid. De stad was ontwaakt, in water en dageraad, zonder geraas.

[Hoofdstuk 2]

Daar liepen in den binnenhof veel welgeborenen, raadsheeren, admiraals en afgezanten in het bont. In een hoek stonden de muzikanten, en het was niet lang of zij vingen aan te vedelen, te blazen en met hun bellen te klingelen, een jonkman aan de deur riep de namen der genoodigden ten maaltijd uit. Ook Tamalone trad binnen, hij zat aan de groote tafel naast heer Candian, een edelman die driftig tot de dienaars sprak, doch niettemin goedhartig was want hij streelde den hond en gaf hem de kluiven. Ter linker zat een vrouw; zij scheen aanzienlijk te wezen, want zij zag er zoo zuiver uit in een overkleed van zilverlaken met roode steentjes aan den hals bezet, roode steentjes waren ook aan haar mouwen.

Het was een blijzinnige drukte. Een ieder sprak met hoffelijk behagen in de zwierigheid van den overvloed en de prachtige kleedij, en zij dronken uit kristal. Tamalone had eerst geluisterd naar al dat aangenaam geruisch, dan zat hij met een glimlach, verlicht van zin; hij zag aan zijn zijde twee vriendelijke oogen op hem gericht, zijn woorden kwamen vlug en oolijk in antwoord tot heer Candian. De veelheid der gerechten duurde lang zoodat de gasten luider werden in hun taal. Aan het ander einde sprongen twee zingende narren op, een neger en een blanke, en die riepen elkander zulke zotte boerten toe dat iedereen uitbundige beweging van het lachen maakte. Toen Tamalone vroolijk rondzag naar de pratende en etende gezichten en ook naar de oogen der vrouw die naast hem zat, en al die vreemde menschen hoorde, herinnerde hij zich zonderling een tocht dien hij kort geleden door heuvelig boschland maakte, - het was of er iets in hem naar binnen schoot, het was of hij iets vergeten had, hij wilde in zijn gedachten zoeken. Maar hij bleef zitten

tot het einde toen de hertog opstond en naar de zaal ter zijde ging, gevolgd door al de gasten die daar hun groet ten afscheid brachten.

Toen liep hij haastig en zag niet om; hij liep zeer snel, hij was gejaagd. Maar na een tijd - alleen op een kade waar ook het water op één visscher na verlaten was - keerde zwaarmoedige kalmte in hem terug, en daarmee gedachten, zachtzinnige en berustende, ootmoedige en betrouwende, over zijn hart en over de wereld, over de eenzaamheid en over het geluk, over vergetelheid, over raadselen. En voortgaande door de straten en langs duistere kanalen soms in de achterbuurten waar enkele kinderen aan den walkant speelden, hun stemmetjes waren maar klein, en naast haar poortje een oude vrouw suffend bij wat schamel groen en ooft zat, en steeds voortgaande werden die gedachten tot vrede gesust, want hij zag weer een beeld en hij verzon weer iets van stil verheugen. Hij vergat dat het meeste van zijn bedenken voorbij was en verleden, hij bemerkte niet dat er verborgen achter het

onbestaande dat hij zag en bedacht een vreemde, nieuwe aanwezigheid was. Wel hoorde hij in de stilte innerlijk het donker geluid dat hem eeuwig bekend was geweest, schoon niet zoo machtig en nabij; maar de droomen hadden hem immer van zorgen bevrijd, zij kleurden de gezichten zoo warm, en dit was een zoeter vergeten dan daarstraks in de drukte, hij glimlachte en hief zijn hoofd.

En daar kwam in de rust langs het kabbelend water een vrouw naar hem toe, degene die aan den maaltijd naast hem had gezeten. Zij knikte en verzocht hem haar te vergezellen naar den overkant, wijl zij vreesde dat het donker zou worden voor zij weer naar huis toe kon, zij sprak hem aan of hij een edelman was. Tamalone antwoordde gelijk het betaamt, zij zochten een bootje en zaten naast elkaar. Hij voelde zich zoo stemmig dat haar glimlach en haar vragen hem een stoornis waren. Op het eiland ging zij de woningen van arme lieden binnen terwijl hij voor de deur bleef staan; twee keer traden zij een kerk in, hij liep overal mede, doch sprak niet

veel, slechts antwoordend wat zij vroeg.

Het was inderdaad reeds donker toen zij weder in de boot zaten, over het water dreef kille mist, zij hielden daarom hun handen voor hun monden. De nevel scheen bleek om de lichten waar schepen lagen, er was geen ander geluid dan het ingespannen ademen van den gondelier achter hen, het knersen van zijn riem, regelmatig gevolgd door het plassen en druppelen van water; soms klonk uit de duisternis een diepe roep, de bootsman herhaalde dien zelfden roep en hield zijn roeien even in. In die kalmte voelde Tamalone een streelende neiging. Hij wist dat er heel dien dag al iets in hem wachtte om te ontluiken, en het bevreedde hem naast een vrouw te zitten, hij rook de geurige kruiden in haar kleederen. Toen het bootje de treden van een verlichte deur naderde en zij hem vroeg om binnen te komen, keek hij verrast, maar hij dorst niet weigeren en een knecht reikte hem al de hand.

In een hooge kamer, glanzend van al het duister goud aan den wand en het licht der gebogen kandelaars, wachtte hij

een poos bij het vuur in den haard; er werden schalen gebracht met koek en vruchten en figuurtjes van suiker, en twee kannen wijn, de dienaar boog zeer diep. En ofschoon Tamalone zulk een zonderling verlangen had, kon hij niet helpen dat hij lachen moest, het was de genoot van dieven en daklozen die lachte om de weelderigheid waar hij in zat, de wanhopige die lachte omdat hij niet schreien kon. Hij dronk snel een beker en dan nog een, en trok potsierlijk zijn schouders op.

Zij kwam weer binnen, zeer schoon in een bloemrijk bruin gewaad met een snoer van topazen, haar schoentjes waren verguld. Tevreden zag zij hem aan, want zij scheen te bemerken dat hij gelachen had, maar de reden kende zij niet. Tegenover elkander bij het vuur dronken zij van den wijn en aten van het gebak, en zij spraken te zamen - het was Tamalone die thans het meeste sprak, vloeiend en aangenaam nu hij de koestering voelde van de aandacht dier goede oogen. Toen hij buigend afscheid nam schonk zij hem een sieraad en vroeg hem morgen weer

te komen, hij boog haar hand kussend ten tweeden male, lachend en eerbiedig.

Maar buiten in het duister glimlachte hij slim met een ander gevoel want hij liep weer alleen; de burgers waren te rust, een stem klonk maar zelden, een laat gerucht. Toch kwam er gedurig stoornis in zijn denken, het scheen dat hij iets vergeten had, want hij kon zich niet herinneren wat hem van den aanvang des ochtends en heel den dag beroerd had of er een adem in zijn borst was gevaren, - er was gewis iets vreemds gebeurd, het was de bekoorlijke verschijning van die vrouw niet, doch het was ook de oude wanhoop niet meer, zijn hart had diepere behoefte. En zinnend, in nacht en nevel, met niets anders dan achter zich den zachten gang van vier pooten in het slijk, dacht hij aan die vroom zijn van gemoed, die wanneer zij ontroerd zijn in hun droomen gelooven dat er een engel geweest is bij hun bed.

[Hoofdstuk 3]

Rechts van de Sint Marcus, pralend in glansen overal weerkaatst van prachtige bevalligheden, koepels en zuiltjes en fijn vergulde beelden, in den hoek naast de poort van 't paleis was gedrang en geraas der vreemden die schreeuwden wat zij te koop hadden in pakhuizen en schepen, anderen in de verhitte menigte riepen biedend terug in 't gedruisch en klaptten onderwijl elkaar in de handen. Er liepen er uit verscheiden oorden, Levantijnen, breedborstige Duitschers, Grieken in gevoerde mantels, Vlaamschen en zwarten, want zóóvel en waren in dit jaargetij naar de stad gekomen, dat er in de buurt der koophuizen aan de Rialto geen plaats meer was. En onder den klokketoren zaten aan banken de wis-

selaars met hun schaaltes, ook zij verkochten zekere zaken die zij niet bij zich droegen en riepen uitermate terwijl hun dienaars op de bekkens sloegen. Dit krioelen en tieren geschiedde in een nauwe plaats, toch was het in 't smaller pleintje daarachter, naar de blauwe haven toe, nog vol van al dat wedijverend geluid. Daar traden onder de galerij van des hertogs paleis de wachters neurieënd heen en weder, twee steenhouwers op een stelling zaten aandachtig te beitelen, er lagen op de banken ook wel deugnieten en luiaards op hun armen te slapen, maar niet vele.

En terwijl Tamalone er stond met zijn rug naar de zonnewarmte, zag hij Meron Joseph naderen met verheugden zwier van de hand. Zij liepen te zamen naar de haven, arm in arm, en lachten of zij elkander al jaren kenden. Toch voelde Tamalone zich vreemd, omdat de ander een Jood was van Cordova en hij nooit met een Jood had geloopt, tot kort geleden droeg hij een pij. En eensklaps stil staande vertelde hij dit. Joseph echter was niet verrast, doch antwoordde dat hij wel meer afvalligen in

de wereld kende. Zij gingen zwijgend verder langs de kade, langs de balen en kisten, de ankers en 't touwwerk, ieder in zijn gedachten. Dan drukte Joseph zijn arm en zei de met den ernst van het gevoel, dat de eenige deugdelijke genegenheid diegene is welke plotseling zonder zichtbare reden ontstaat, en dat hij voor altoos op hem vertrouwen kon of hij Christen of heiden ware. Zij zagen elkander in blijde rustigheid aan, hun oogen begrepen elkander en zij wisten alle beiden dat Tamalone de zwakkere was in het verbond dat zij in woorden niet zeiden, de zwakkere maar de mindere niet, en de ander voelde onbegrepen de deugd van den eenzelvige wiens zwijgen zachtmoedigheid is.

En Joseph wilde aanstonds veel vertellen en veel vragen, maar hij wees slechts van waar zij stonden zijn galjoot in een menigte vaartuijen ginder bij de pakhuizen, een wimpel rood en wit kronkelde van den mast. Daar waren zeer vele schepen dicht bijeen, van rechts waar zij ze niet meer zien konden wegens de bocht van het kanaal, tot ver naar het oosten langs de boomen aan den

wal van Sint Joris, en aan dezen oever lagen er ook nog geankerd, galleien en galanders en de nieuwe schepen die enkel zeilden zonder roeiers, en daarachter de vloot gereed voor den tocht naar Damiate. Slanke barketten voeren overal, sommige met ruikers op den steven, de bootslieden die er in waren riepen over het fonkelend water.

Dan sprak hij over zijn schip en over de verre reizen, wat hij ervaren en gezien had. En zoo in het vertrouwelijk spreken noemde hij een stad waar eens alle Joden vermoord waren, zijn oogen werden grooter en hij vervolgde niet. Toen hij Tamalone weder aanzag wisten beiden dat zij beiden iets verzwegen, zij voelden de warme kracht die in mannen de vriendschap is. En verder gaande in den koelen wind, starend in het zonlicht dat over de golfjes sprankelde, was het Tamalone niet vreemd met dien man gearmd te loopen; hij zeide het een en ander over de schepen, hij zreide niet veel, maar zijn stem had een diepen klank, zijn oogen glommen, - die naast hem ging voelde zich warmer en trad dichterbij hem voort.

In het bijzijn van Meron Joseph die dagen verscheen de eerste klaarheid op zijn gezicht.

En er werd nog meer geboren dat ook het neurieën op zijn lippen bracht.

Eens, in donker door vele handen aangegrepen, werden de ringen van zijn vingers gerukt, maar hij weerde zich zoo wild dat de boosdoeners vluchtten zoo hard zij konden. Eén snelde hij er na, doch hij kon hem niet krijgen. In de herberg later vond hij vijf mannen nog heimelijk bij den schijn van een oliepitje in 't achtervertrek, en één van hen was de aanvaller van daareven, de jongen met zijn arm in een doek, die opstond toen hij Tamalone gewaar werd. En deze nader komende vroeg zijn ringen terug, vrouw Rosse keek om den hoek der deur en allen stonden bij de tafel, behalve Folcore en Benrame de looier die altoos lachte, de sterkste van de stad. De waard en de anderen vloekten en dreigden den gauwdief, die bevend een ring te voorschijn bracht met den bloedsteen er in, de overige hadden zijn kameraden. Maar Tamalone was al

verheugd, hij klopte den jongen op den schouder en vroeg den mannen hem met rust te laten. Dan zetten zij zich neder en dronken uit hun bekers. Folcore was de eerste die sprak; hij vroeg naar de anderen en maande tot voorzichtigheid, de straffen waren zoo wreed. De jongen antwoordde niet, doch at met gulzige happen uit een kom, en als Tamalone zijn gretigheid zag schonk hij hem van zijn wijn om te drinken, dat maakte dat de mannen mompelend knikten en ook Folcore glimlachte in het licht van de pit.

En de meester sprak weder, Tamalone aanziende: van de armoede in de stad, van den nood onder de timmerlieden die niet met steen konden bouwen, onder de looiers en de wevers vooral, daar waren meesters zelfs die niets meer hadden sinds de kooplieden hun wol behielden. Sedert de laatste gevechten zwierven honderde gezellen luiierend rond; wegens geringe dieverijen werden hun de ooren afgesneden en moesten zij op de galleien roeien of vechten tegen heidenen, er werd veel gestraft, er was veel krijgsvolk noodig in de over-

zeesche landen; maar die iets kostbaars stal, dien werd een hand afgehouden zoodat hij voortaan bedelen moest, en wie van een groot heer stal, die werd onthoofd, - de raad van veertig was een streng gerecht, omdat men de gevaren kende wanneer de ambachts eendrachtig werden. En er waren heeren die de ontevredenen tot oproer aanzetten, hun de kleuren hunner wapens te dragen gevende; tegen hen had Folcore al lang gewaarschuwd, het medelijden week van zijn gezicht, hij sprak met verkropten hartstocht, en Seffe - die gestolen had -, de waard en de anderen keken eerbiedig hem aan. Tamalone staaarde voor zich langs het vlammetje op de tafel: om de overheid in al de steden waar hij was doorgegaan had hij slechts gefloten, het leed van hen die niet werkten begreep hij niet, van gebrek had hij zich nooit iets aangetrokken, en toch zat hij geroerd of hij met verwanten, met broeders zat.

Plots klonken luide slagen op de buitendeur, zij stonden zeer verschrikt. Het moest de heer van de nachtwacht zijn die kwam zien of de taveerne verlaten was.

Zij vluchtten de trap op, toen kleepte de waard zich uit om voor te wenden dat hij uit bed was opgestaan, en ging met hulpeloos gebaar de voordeur openen. Die zich verborgen hadden hoorden stemmen en wachtten een heele poos. Eindelijk kwam Rosse weer op zijn teenen en liet hen stillekens door de achterdeur den nacht in gaan.

Met een laatste kaarsje naar boven komend vond Tamalone in zijn bed den jongen Seffe, zwaar ademend en bleek; de zieke arm was uit den doek gevallen en hing naar beneden, de hand was er af. Hij leide dien arm weer recht te ruste en keek nog even met het vlammetje over den armzaligen slaper gebogen, de hond snuffelde aan de beenen. Dan strekte hij zich uit op den vloer, hij dacht niet meer aan den dag die voorbij was, aan Meron Joseph noch aan den slapenden jongen, hij dacht aan een tijd van voorheen, maar zonder ontroering en daarom sliep hij dra gerust. -

En Folcore voerde hem mee naar zijn huis in de wijk waar de timmerlieden wonen; dat was maar een laag kamertje

met een donker bed en huisraad stond er bijna niet. Vijf jongentjes speelden op den vloer, de oudste was acht jaren en de andere waren kleiner, één lag bij den vuurpot, een kreupel kind dat nauwelijks praten kon. Zij zwegen en kwamen ook niet naar hun vader toe, en deze sneed toen het brood voor ze in stukken. Hij was een weduwnaar.

En toen Tamalone, met zijn hond en met Seffe dien hij tot knecht had genomen, er allengs iederen ochtend heenging, eerst om te zien of de kolen brandden, later dikwerf om spijs te brengen, bemerkte hij dat Folcore zelden aan zijn kinderen dacht. De meester was een braaf man, die veel zorgen had over het onrecht van de menschen; hij sprak over de jongere maats die, zonder gezin, het leed van 't gebrek niet kenden, hij gaf zijn geld aan gezellen zonder verdienste, hij vloekte de stad waar onrecht kon bestaan, en zag de begeerige blikken, de stille gezichten niet wanneer hij thuis gekomen geen eten op het vuur bereidde. Tamalone, die met een glimlach naar hun vader luisterde, vriendelijk sprak en nieuwe

kleederen droeg, werd den knapen een welkom gast. Hij nam ze soms mee om langs de schepen te wandelen, het kreupeltje droeg hij en floot onderwijl; en hij kookte wel de soep, zoodat de meester aanstonds eten kon wanneer hij van de werf kwam, maar de jongens hadden snappend rondom hem staande al eerder de lekkerbeetjes uit den pot gekregen. Het kamertje was geurig van den wasem, de stuiters rolden over den vloer, en ook hun vader kon dan wel lachen en vroolijk zijn in de jonge vroolijkheid, en ook Seffe deed mee met de kinderen in 't spel.

[Hoofdstuk 4]

Het werd des avonds fijn behagen in het huis van Maluse van Lune. Twee zusters waren er ook, twee jonkvrouwen met lichte oogen. Zij zaten bij de tafeltjes en Tamalone vertelde geschiedenissen die hij zelf wel gaarne geloofde, met onbevungen stem en de warmte van waarachtigheid. En wanneer hij zweeg en de vrouwen, voorzichtig met haar naaldwerk bezig, zachtkens praatten, kwam een oud verlangen in hem terug naar wat het allerliefste had kunnen zijn, maar hij wist niet meer wat dat was. Maluse zag hem zoo trouwhartig aan alsof zij veel begreep, en hem aanziende werd haar gelaat vrediger en ietwat lossier om den mond.

Zij was een ingetogen vrouw. De men-

schen wisten weinig van haar leven, wijf zij onlangs in Venetië was gekomen en van vroeger tijden zweeg. Niemand die kwade dingen van haar zeide, de aanzienlijksten bejegenden haar eerbiedig, want zij sprak weinig woorden en was een goede vrouw.

De bisschop, heer Manne van Lune, die over zijn zusters waakte, scheen verbaasd Tamalone te zien; den ganschen avond luisterde hij en keek van den een naar de ander, de edelsteenen aan zijn vingers flonkerden in zijn zwarten baard waar hij steeds aan trok. Als zij alleen waren nam hij Luse dicht bij zich en kustte haar; zij kreeg een warmer glans in de oogen omdat de zeldzame kus van haar broeder iets liefs beduidde, en hij knikte haar toe met tevredenheid en goedheid beide, tot zij haar oogen neersloeg, naar zijn purper gewaad op den vloer in den vlammschijn. Die twee hielden elkander zoo dierbaar. De zuster had veel verdriet alleen geleden, maar zij droegen ook een zelfde kommernis, welke de twee jongsten nauwlijks kenden, en verzwegen die voor elkaar, -

zij wisten dat zij iederen dag hetzelfde baden en dachten aan een zelfden ouden man, hun vader, verbannen in een ver gelegen stad.

En haar zusters, Verde en Zilia de blonde, die haar beminden zooals jonge meisjes doen, werden speelscher nu zij haar lichter gracie zagen des avonds naast heer Tamalone die van Pisa kwam. Zijn ooren waren dan vervuld van de vroolijkheid dier vrouwenkeelen, en de blikken van alle die zes oogen welke hij zag bij het licht der kandelaars, bij het prachtig vuur, bij het blinken der schalen, deden hun spel van lustigheid, zoodat hij zich als een jonkman gedroeg.

De bisschop voerde hem dikwerf in zijn woonzaal mee, waar wel honderd kaarsen brandden, maar dat leek zoo door de spiegels en het kristal; daar zat Lorens de minderbroeder bij, een schuchter man met blozende konen, de schilder van den bisschop. En Tamalone sprak van Frankrijk waar hij geboren was, van de Toscaansche steden en ook van den keizer wat hij gehoord had. Heer Lune zag hem een enkel maal twijfelend aan,

want hij vertelde gaarne het allerzeldzaamste, dat verstandige lieden niet aanstonds gelooven of voor verdichtsels houden; maar soms ook knikte de bisschop wanneer hij iets vernam dat hij zelf gevoeld had doch nimmer uitgesproken, of wanneer het geviel dat hij op vrome woorden het waarachtig antwoord kreeg, en knikte tevreden, want Tamalones manieren waren hem aangenaam. Hij zelf, wanneer hij weer alleen liep, zag zoo duidelijk de oude tijden in zijn herinnering terug, dat hij in zich zelve voortging met verhalen, tot hij weer in ander gezelschap kwam en van andere zaken weer hoorde.

Hij stond op een ochtend met haar op het Plein voor een wit paard waar een overste op zat. Onder de galerijen en in de zon was vertier van edelen die te zamen praatten en buigingen maakten. De voornamen vrouwen, die bij tweeën en bij drieën in de rondte drentelden, de kerk ten noorden binnentraden en dra door het voorportaal weer buiten kwamen, schenen hupsch van zin, zij lachten gedurig wijl zij met elkander schertsten, zij knikten

ook de heeren toe en hielden haar gewaden hoog van den grond, de keurigheid toonende van haar kousen en schoenen. Aan de korte zijde van het Plein, tegenover de kerk, waren vijf zeer oude cypressen; daar stond op een laddertje tegen den boom een predikbroeder met zijn armen wijd omhoog te spreken. Plots was er verwarring voor de markstraat, waar mannen aan kwamen loopen vier aan vier. Het waven weversgezellen, die voor het paleis zich ordelijk in gelederen stelden, de boogschutters traden aan en de zeesoldaten met hun korte zwaarden. En onverwachts, men zag niet hoe het kwam, gebeurde er ontzaglijk roepen en krijten, er werd geworsteld en van moord geschreeuwd, vrouwen snelden met opgeheven armen heen, het witte paard trappelde in fiere wildheid naar voren en ter zijde. Een man werd door kameraden weggedragen, er lag een roode streep van bloed schuin over het Plein waar zij gingen.

Maluse trok Tamalone snel mede door een steeg tot waar haar gondel lag en zat naast hem onder de huif, angstig en ont-

daan. Zij vaarden in de stilte der achterkanalen. Toen haar vrees verzwoond zuchtte zij en bemerkte hoe hij haar aanzag; vóór zich starend langs den kant van het bootje en haar hand van zijn arm nemend, zeide zij iets over de buurt waar zij waren. Er stonden aan één oever woningen, laag aan den hemel over het land in de verte dreven de wolken, grijze en witte, schielijk heen, over het water scheerde de windvlaag en zette de veëren der ganzen overeind. Doch Tamalone deed maar of hij luisterde, hij deed maar of hij keek,... wiegelend in het bootje, in de stilte en het koele licht had hij bedeesd gestemd het eerste vermoeden van zijn leven, dat er in het hart van een ander ontroering kon bestaan hem toegewijd - vermoeden enkel, het was zoo zonderling om te gelooven. En toen hij met haar sprak klonk er welgevallen in zijn stem, onwetens veranderde zijn gedrag tot een vertrouwelijkerheid gelijk dezulke die er bestaat tusschen zeer jonge makkers, die hoewel zij nog weinig weten veel tot elkander te zeggen hebben. En Maluse was tevreden, omdat zij meende

dat hij den zoeten aanvang in haar boezem verstond. Tot het middaguur toe was het varen een kalm genot van welgestemdheid wederzijds, van malsche woorden en open blikken.

Toen hij afscheid had genomen wandelde hij aan den overkant in het midden van de straat naar de herberg met de twee rijzige boomen er naast. Hij at in spraakzaamheid, schertsend met Seffe en de bedelaars die 's middags kwamen. En daarna slenterde hij fluitend door de drukke stegen, in een winkel op de Brug kocht hij nieuwe gestreepte hozen en een scharlaken buis met loovertjes op borst en mouwen. Hij zag overal rond en bleef dikwerf staan; op een bruggetje zonder leuning stond hij zoo om de werklieden gade te slaan, die voor de grondvesten van de nieuwe Sint Juliaanskerk, terzijde van het zeeliedenhuis, vervaarlijke steenblokken op rollen van de schuiten krooien, hij hoorde hoe zij zongen daarbij of het ernstig werk hun een lust was, en vroeg den opziener die er ging aangaande den bouw. Dan drentelde hij verder en zag de menschen en de huizen aan, en

voelde zich een frank, onbekommerd man.

Aan de stille zijde van de werven zette hij zich op een bank aan den muur; vóór hem was het bewogen water, ruim en blank naar het oosten toe waar een streep als geregen parelen langs den ganschen gezichteinder lag. Visscherssloepen laveerden of hobbelden tegen den wind, een gondeltje met jonge waaghalzen er in kon den koers niet houden, twee zwaar beladen galleien passeerden elkander, het water brak schuimend en fonkelend van de talrijke roode riemen die aan rijen op en neder gingen langs de boorden. Achter hem, binnen den muur, klonken honderde hamers, kleine en zware, vlugge en langzame, rusteloos op ijzer en hout, het was niets dan nijver kloppen en slaan daarachter, aanhoudend en in verschillende maat, maar geluid van stemmen was er niet.

En daar kwam de neiging tot terugdenken voort. Eerst verscheen een glimlach, wat bitter en gelaten, over het vermoeden dat hij dien ochtend had, dat iemand ter wereld iets meer hem toe zou dragen dan ieder lichtvaardige bekomen

kan, dierbaarheden en minziek spelen zoet van zin, iets meer dan hij voorheen wel had beleefd en niet geacht; het was bedrog, hoe zou hij anders wezen die hij was. Maar de bitterheid was om de donkere kern van wat hij bespeurd had: hoe het hem behaagde te meenen dat een vrouw van hem iets begeeren kon die niets bezat, of hem iets geven wilde die niets behoefde. En voor zich ziend naar de volgeblazen zeilen liet hij zijn gepeinzen dwalen zoo zij wilden, - het waren vragen, en niets dan vragen, hoe het gebeurt dat zooveel harten zich opendoen wanneer een eenzaam mensch zijn hoop vergeet. De zwerver met zijn droomen begreep dat hij iets wezenlijks gewaar was geworden: Joseph met zijn zonnigen blik, Folcore die alles voor kameraden deed, de blijde kinderen, Maluse met haar hand op de borst, wat was er dat zij zoo nader tot hem kwamen? Hij voelde zich een vreemdeling, hij maakte met zijn armen naar boven een gebaar van onwetendheid en sprak hardop tot Polein den hond, - die was er ook nog zoo dicht bij.

En Tamalone stond op en lachte. Hij kende de oprechtheid zijner ziel die naar het liefste verlangde en niets daarneven. Hij liep dicht langs den wal waar de golfjes spoelden en zocht, naar de kleine schepen turend, het troostrijk verbeelden dat dagenlang schuil was geweest. Maar hij merkte den reuk der schepen van de werven verwaaid, hij bleef staan om matrozen na te zien - een beeld verscheen vaag voor zijn gezicht, dra vervluchtend... de droomen werden schaars in het stadsverkeer, de innigheid van het verlangen kwijnde. Bij de laatste zonnetinteling achter de kust van het vasteland voelde hij onrust in zijn voeten, en zoo kwam hij weder in straatjes door kindergestoei en langs krakeelende burenen. Een bedelaar op een stok hinkte onverdroten hem na, een hond wilde met den zijne vechten, dat maakte hem wrevelig en kwaad. Hij verwenschte den overheer van Pisa die hem hier had gezonden, hij verwenschte Simon en Josse die hem overreed hadden te gaan met wat zij zeiden over belooning en zotternij; ook de geheime verwachting van hetgeen in

vreemde oorden geschiedt was hij vergeten.

Ten leste stond hij vermoeid in de schemering bij het tinken der vespers van de Sint Jan. Twee bedelaars waren hem tot de herberg gevolgd, zich omkeerend zag hij ze voor zich staan. Een dienaar wachtte aan de deur met een boodschap. Tamalone gaf den bedelaars een penning en wees hun naar binnen te gaan; hij zelf, met een schouderophalen, liet zich weer naar het huis van Maluse varen, een deuntje sissend over het kanaal, turend naar het licht aan den steven.

Zij zaten bij het vlammend hout zwijgend naast elkaar, zij en haar jongste zuster; Verde onder de kaarsen aan den wand blies zonder aandacht één enkelen toon op een fluit. Maar toen hij binnentrad richtten zij zich blijde op, want zij hadden gewacht. En Tamalone, bemerkende wat genoeg zijn aanwezigheid gaf, vond die vrouwen wel onnoozel, maar toch ook goedertieren en lief, omdat hij een warmende streeling voelde in de onmacht, de onbegrijpelijkheid van zijn hart. En het duurde niet lang of door het beminnelijke

van vrouwenoogen was de vermoeienis gevloten, door het onuitsprekelijke van menschenoogen werd hij tot zachtheid aangedaan. Bij haar gezeten in de weelde van licht en fijne gewaden, van haar luchtigheid en lachjes vooral, zong hij een lied die in tijden niet gezongen had, en dan weer een lied, een tierige wijs. In het eerst was het hem als een die den nar speelt, maar een jeugdige toon aan het einde klonk als een zomersch geluid dat een ander zong in vroegeren tijd... En hij zong voort, met zijn oogen kleiner genepen naar Maluse gericht, zij sloeg de hare niet neder zoo lang het lied duurde. Toen hij vertrok waren zijn wangen rood, en die vrouwen dachten te weten dat er slechts één reden was waarom een man ontroerd kon zijn.

[Hoofdstuk 5]

Het gebeurde dat hij een brief van Verde ontving waarin zij hem smeekte met spoed te komen. En toen hij kwam zette zij zich schreiend bij hem neder en vertelde van haar zusters krankheid, van haar gemoedsontroering die hij immers kende, hoe zij eergister onverwachts de vreeselijke koorts had gekregen en ijde en verbijsterd sprak, steeds vragend waar Tamalone was. De artsen hadden haar een kruidendrank gegeven en bevolen dat de gordijnen niet geopend mochten worden; maar hij moest blijven tot zij ontwaakte, de jonkvrouwen wisten geen raad nu heer Lune naar Rome was.

Verde liet hem alleen, een knaap bracht den Cypruswijn. Hij zat verwonderd bij

het vuur, bedrukt door het onheil in huis. Dien langen middag wachtte hij en staarde naar buiten waar de wind steeds harder woei zoodat de gondels dansten, tot in den avond zat hij in den vlammschijn, met een gedachte aan zijn gezellen van de herberg somwijlen, tot eindelijk de jonge Verde weer voor hem kwam staan en iets vroolijks zeide. De vertrouweljkheid waarmede zij van zichzelf verhaalde, het verlangen van haar hartje dat zij in teedere dartelheid even liet zien, verdreef wel den druk van zijn gemoed, zoodat hij uit zijn beker drinkend loos tot haar knipte met zijn oog.

Doch toen hij eindelijk, al na middernacht, naar Maluses salet werd geroepen, voelde hij duideljk de zware, duistere aanwezigheid van ongeluk. Zij lag zeer zwak en knikte toen zij hem zag. Nadat zij een poos elkander hadden aangekeken bemerkte hij in het donker der gordijnen dat haar oogen glinsterden, zij wendde haar hoofd af met een geluidje of het een snik was of een zucht. In zachtste vriendeljkheid maande Tamalone haar om niet verdrietig

te wezen en gaf haar een lieven naam, dan droogde zij haar wangen, nam zijn hand en fluisterde iets dat hij niet verstond, maar hij wist wat zij bedoelde. En daar hij den ernst van haar blik vreesde ging hij door met praten om haar teederheid te keeren, met goede woorden en berichten die hij verzon, terwijl zij zijn hand tusschen de hare allebei met steeds inniger warmte der vingers streefde. En toen hij onrustig opstond om heen te gaan, weende zij zacht met haar gezicht in de peluw, en dat klonk erbarmelijk in het hooge salet waar achter het bedgordijn één kaars flikkerde of zij dooven zou. De a[rt]sen traden binnen en zagen fronsend toe. Tamalone ging weer naar beneden waar de wijnkan stond en hoorde soms het weenen nog wanneer boven de deur openging.

Het werd een onbegrijpelijke nacht van dingen die van zelf gebeurden, benauwend door een diepe ontroering die niet ontloek een nacht van zuchten en geluiden door 't huis en wind daarbuiten, van verwarde gepeinzen, en vrees en deernis. En over

alle gevoelens drukte de zekerheid dat hij een evenwicht had verloren, de somberheid zou ongetwijfeld iets kwaads beduiden. Hij had door tranenrijke stilte bewogen haar gekust en onwetend in zonderlinge vreugde gezworen dat hij haar geluk zou geven. Maluse was toen ingesluimerd met een aandoenlijken lach. En Tamalone in de kamer beneden wachtte tot het dagen zou.

Door de beslagen ruitjes zag hij den talmenden wintermorgen over het water blinken, de wind woei fel, er voer zelden een gondel voorbij. Hij volgde de onrust van de zeevogels die er zwierden, het leek of hij zelf de koorts had gekregen, want zijn aangezicht gloeide en het bloed klopte zwaar in zijn hoofd. Nooit was hij anders dan zedeloos geweest, maar één ding had hij immer heilig gehouden, van zijne kindsheid met haar vroegsten ernst toen hij zingen leerde, van de ingetogenheid zijner jongelingsdroomen tot in het rijk gemijmer daarna dat hij voorgoed voor de wereld had weggesloten; heilig gehouden het zuiverst verlangen dat een mensch bezitten kan, heiliger sedert hij wist dat wat eens

wezenlijk bestond ook voor eeuwig bestaat. Wat had hij te doen met een vrouw die zijn heimelijke hoop kwam verstoren, de hoop die hij zelf niet begreep? En lachend tegen de bewasemde ruitjes vloekte hij met zijn vuist naar boven de dwaze zwakheid van zijn aard.

Buiten ademde hij de koude met diepe teugen in. Hij liep krachtig tegen den wind, voorover of terzijde gebogen, door stegen waar het gierde en suisde en de uithangteekens klepperden, de wind gaf koel genot. Het was hem eender wat er gebeurde, wat ellende er komen mocht. Wie kon zijn wezen veranderen, wie meer doen dan bescheiden was, wie de zuivere innerlijkheid verderven zoo het de goede God niet ware? En die bekommerde zich immers om de zwervers niet. Hij zou zijn gelofte houden en trouwen in de fraaiste hozen, een zot met sieraad aangedaan, maar wie daar binnen woonde zou naar de wolken blijven zien, dien kon hij aan geen vreemde geven. De ellendige gedachten, de zorgen, de benauwingen vlogen uit en zwierden rond, gelijk de wintervogels over de kana-

len, en gingen als onbekenden voorbij.

En in de herberg schertste hij weer met de bedelaars die zijn gasten waren.

Er kwamen toen de winter het donkerst werd allengs meer uit de andere wijken der stad, want zij hadden gehoord dat daar een heer vertoefde die milddadig was. Tamalone kon de gouden ponden welke hij van den overste van Pisa ontving niet in zijn buidel houden. En de nooddruftigen kwamen de taveerne van het Sint Jansplein binnen waar zij voor het vuur zaten dat Seffe hoog voor hen opstookte. Eerst waren er vier toegelaten, dan zes en ten laatste wel tien iederen dag, één bracht altoos zijn zuigeling mee want zijn vrouw was met een ander gegaan. Zij waren allen verminkt, gelijk ongelukkigen zijn, de een had geen neus, de ander geen ooren en manken waren er ook. Bij de spijs lachten zij aan de tafel en wreven zich de handen, zooals de rijken doen die 's winters altijd vuren hebben; de ambachtsmaats zonder verdienste zaten mede aan, maar zij gaven zich niet af met lieden zonder beroep, alleen Bentrame de groote hoorde hen

aan en lachte terug. De waard zag ontevreden, maar Tamalone kon zoo vergoelijkend praten wanneer hij klaagde, en Folcore gaf hem immer gelijk. Bovendien zond hij voor donker wanneer de eerbare gezellen kwamen, zijn gasten naar hun buurt achter het rietland waar zij behoorden. Rosse vertelde dan hoevelen er dien dag geweest waren, er werd met warmte over den vreemdeling gesproken, vooral Folcore die aan de toekomst dacht, prees zijn vriend in zwaar klinkende woorden.

En toen het avond werd zat Tamalone weer bij de zusters en den gekruiden wijn. De artsen hadden gezegd dat Maluse genezen zoude zoo zij spoedig naar het vasteland ging. Hij glimlachte als hij het hoorde en sprak den knecht al toe alsof het zijn knecht was.

Des anderen daags vertrokken zij naar het huis aan den weg naar Padua. Hij had in den morgen zijn vriend Merone Joseph gezocht om met hem te spreken, maar hem niet in de haven gevonden. Het was een zeilende bark waarin zij voeren, de kranke in het bont zat naast haar geliefde.

Het huis stond te midden van bladerloos geboomte. Den eersten ochtend in de vroege liep Tamalone de landerijen in met Seffe en den hond, die zich vermaakten met de ganzen der boeren op te jagen, zoodat hij dikwerf wachten moest om te zien waar zij waren. En als hij alleen stond voelde hij lust om ook hard te loopen tot waar niemand hem vinden kon, het daarginder der heuveltjes onder de grauwe lucht scheen zoo verlokkelijk zonder geluid.

Maar teruggekeerd vond hij het huis bedrijvig, want de bisschop was gekomen met de drie monniken. En dien avond klonk het van genoeglijkheid in het hoog vertrek. In de schouw brandde geurig eikenhout, knetterend in felle vlammen, wier schijnsel over den gladden vloer tot in de duisternis bewoog; de kandelaars rezen hoog boven de stoelen, één met dunnere kaarsjes verlichtte de tafel bovendien met de blinkende kannen en bekers. Heer Lune de bisschop zat strijkend over zijn baard ter rechter van het vuur, het purper en wit gewaad lag in plooiën aan zijn voeten; Maluse, naast hem, zag bleek, maar tevre-

den.

De zusters maakten muziek, de eene met haar glimmend fluitje van elpenbeen, de blonde met haar groote viool. De oudste monnik, hij was bedaagder dan zij allen, zat in afgetrokken gepeins tusschen haar beiden en hoorde de gesprekken niet, een predikbroeder in zijn zwarte pij, de schrijver van den bisschop; de andere, de Benedictijner die huismeester was, at van al de suikerwerken en pasteien aan de tafel, smakkend met zijn lippen; de derde was broeder Lorens, de schilder en verluchter van schrifturen. In het eerst stond Tamalone achter een zetel te luisteren naar wat de vrouwen en de klerken zeiden, en hij dacht verwonderd hoe zulk een aanzienlijk kerkheer zijn verwant kon worden. Doch later, toen Verde een wijsje van den franschen huppeldans op haar fluitje had getierelieerd, toen de huismeester, met zijn mond vol zoete kruimels, een boerte had verteld zóó kwalijk riekend dat de vrouwen vóór zich zagen, heer Lune zijn voorhoofd plooidde en de oude predikbroeder door de stilte uit zijn gepeins ontwaakte, toen vergat hij waarom hij zoo lang gezwegen

had, hij sprak mede en verhaalde, en de nacht werd laat met vermakelijkheden, het haardvuur brandde warm en klaar.

En allen waren reeds te rust gegaan, maar hij zat nog tegenover broeder Lorens. Hij kende die pij zoo goed, de herinnering was hem dierbaar. Lorens die een zachte stem had sprak nederig, beminnelijk van zijn werk; hij noemde de beeltenissen welke hij van de Moeder en het Kind van Bethlehem geschilderd had, hij noemde de boeken die hij had geschreven en gekleurd, en was verheugd wanneer Tamalone, voor zich ziende met half geloken oogen, knikte bij het hooren van de namen. Als zij opstonden bij de kaarsen schenen die twee veel van elkander te weten, zij kenden beiden iets liefs uit jongen tijd dat anderen weer vergeten, maar de één was een gezegend man. Tamalone waakte dien nacht tot in den hof weer stappen klonken op den bevroren grond; in zijn gemoed was stil geritsel, als van bladers in de koelte, als prevelen van lippen.

Die dagen dat de klerken in het landhuis toefden bleef hij ernstig in het gedenken

der uren van eenvoudigheid die hij verloren had; die tijd had hem altoos kort, zonder zin geschenen, maar thans geloofde hij dat hij de beste spanne van zijn leven een waarlijk vroom man was geweest, in zijn proeftijd in het klooster had hij den vrede gekend. Daarbuiten waar de boompjes onbewogen stonden in de koude, wandelde hij op den weg met broeder Lorens en zeide weinig. De tuchteloosheid van het verlangen, de droomen hadden het zoo gedaan: zonder die zou hij den hartstocht niet ontvangen hebben die zijn ziel verwarmd en geopend had, hij zou de wereld maagdelijk zijn uitgegaan, met een weinig vertrouwens, een weinig twijfelens zooals een iegelijk nu eenmaal heeft, en met zeer veel nederigheid. De bespiegeling van de mogelijkheden, dat onnoozel kinderspel, hield hem zoo bezig tot hij het verlangen en de zwakheid weer kende en weer glimlachte over zich zelf. Broeder Lorens schreed stil naast hem en zag hem somtijds aan, vermoedend dat de zwijger een goede gedachte verzweg, iets beters dan hetgeen de menschen spreken.

Vóór Kerstmis reden de geestelijken weg en Tamalone vergezelde hen, met menigen groet aan de kranke die bijna genezen was. Toen zij de stad binnen voeren, in de drukte van burgers en klokkegelui, berouwde het hem dat hij niet in eenzaamheid was gebleven.

En hij zocht Meron Joseph in zijn vaarttuig. Die vermaakte zich in de kajuit met twee krijschende papegaaien. Zoodra de vogels in een kist gesloten waren en zwegen, zaten de vrienden op een tapijtje naast elkaar. Tamalone vertelde dat hij trouwen zou, althans zoo hij geen ontheffing van zijn woord kon krijgen. En toen de ander verbaasd vroeg of dit de eerste verbroken gelofte zou wezen, bekende Tamalone glimlachend dat er misschien meer waren geweest. Maar thans had hij zoo heilig gezworen, lasteren durfde hij niet meer. En Joseph vroeg of hij immer godvreezend was geweest?...

Na deze vraag zwegen zij langen tijd. Zij konden elkander niet duidelijk zien, wijl het licht dat uit twee gaatjes kwam te weinig was. Het water spoelde tegen het roer, het ijzer piepte geregeld.

Dan sprak Tamalone met soms fluisterende woorden van zonden en zorgeloosheid zijn zwervend leven lang; van logen en onverschilligheid, hij klaagde de slechtheid van zijn wezen aan; van het ongeloof aan geluk... En van liefde, een paar woorden maar, hij had daar nimmer over gesproken, met geen enkel mensch, hij wist er weinig van. En wat hij verwachtte - de vreugde die men in droomen ziet. Maar hij zeide niets van de innigste liefelijkheden, van het innigst verdriet en verlangen waar het hopen wisselend in gaat, omdat dat raadselen waren en omdat hij niet waarachtig alles uitspreken kon. Hij had niet veel te zeggen. Joseph dacht en zocht naar raad, want hij wist wat zijn vriend verzwegen. Het water klotste daarbuiten, het schip schommelde zacht, de kajuit was zonder licht.

En nadat zij een lange poos stil ademend naast elkander hadden gezeten, vertelde hij van het reizen op de zee, van wat de wijzen van Cordova leerden, en hij vroeg Tamalone met zoo reine goedheid van 't hart voortaan met hem mee te varen.

Zij zouden de kusten zien waar de vreemdelingen wonen, de een zou niets doen en de ander het roer hanteeren, zij zouden samen het zonlicht en de starren zien tot zij ze niet meer zagen. Tamalone schudde zijn hoofd, Joseph bemerkte dat niet omdat het donker was en sprak voort uit warm gemoed, zijn stem was vlot: van de menschen, van het leed dat zij onwillens doen, van hun schoonheid uit de verte - Tamalone knikte ook soms -, van hun vragen waar geen antwoord voor is, van hun tijd wanneer er geen spreken meer is, van hun hopen dat ijdel is. Zij zaten weer stil in het wiegend schip. Tot Tamalone een snik bedwong, opstond en met zijn hoofd in zijn armen heenging, sprakeloos.

In ontroerde gedachten, vol ongeboren tranen, liep hij langs de kaden en de winkeltjes rond, het zwarte dier volgde hem. De lucht was koud, de huisvrouwen, met de korven aan hun armen, hadden doeken om hun hoofden gedaan, hun adem was zichtbaar bij de toortsen.

Toen hij in de herberg van Rosse kwam vond hij de gezellen bij hun kannen luis-

terend naar den meester. Er ging weer geestdriftig roepen uit menige kloeke borst, de vlammetjes der kaarsen bewogen, de bekers werden geheven. Dan kwamen de mannen rondom hem staan, zij waren vroolijk over zijn terugkeer en hij moest mededrinken. Hij glimlachte daarbij.

[Hoofdstuk 6]

Al de huizen waren getooid, de hooge aan het kanaal met slingers langs de ramen, de geringe aan de achtergrachten met boompjes voor de deuren; broeders van verscheiden orden gingen overal door de nauwe straten, zij bleven somtijds staan om een Kerstlied te zingen en knielden aan de hoeken der bruggetjes voor de nissen der heiligen die met offers prijkten. Aan de buitenste kaden vooral, waar de zeelieden woonden, was versiering van groene takken dicht aan het water gemaakt, de vrouwen kwamen er te zamen elkander vragend over de geruchten van den zeeslag, of die gewonnen was of verloren. Op het Plein wachtte veel volk en ook edelen drentelden daar bij het duisteren nog om het bericht van de vloot te hooren. En

toen het uur sloeg en ginds de kleine Rialtino bellen het einde van den arbeid luidden, wisten de menschen dat de Kerstnacht was gekomen, het zingen van de broeders klonk hooger en vierend langs de verlichte open winkels, jongelieden maakten welluidend vertier. Maar niemand wist of het overwinning was of ramp waarvan de hertog tijding had gekregen, het bleef stil langs de galerij van het paleis.

In haar kamer met de donker gulden wanden zat Maluse te wachten, zij had twee dagen lang haar geliefde laten zoeken, maar niemand had hem gezien. Overal in de stad ging het Kerstgelui zonder poozen voort, zoodat de lucht dien ganschen langen avond vol galmen was, er sloop geen enkel mensch; in de straat klonk het jolen van knapen en meisjes, over het eenzaam zijkanaal zongen de gondeliers de namen van heiligen uit of riepen elkander zegenwenschen toe, doch zij hielden hun stemmen in wanneer zij voorbij den lichten ingang der kerk aan de overzijde voeren, voorbij 't ontzaglijk gebeier boven in den donkeren hemel.

Zeer laat werd zij verrast door een bode van den hertog die naar Tamalone vroeg. En weder alleen dacht zij in angstiger ongeduld waarom hij niet kwam, waar hij kon wezen. Het geluid van menschen buiten verstierf in den laten nacht, maar de vrome klokken dreunden en klepelden standvastig voort, nabij en in de verte.

En op een oogenblik - zij zat met onverwachte tranen bij het hooren van de schreden - werd een man met een langen baard de kamer binnengeleid, bleek en schuw. Het was Folcore die zijn vriend kwam zoeken. In twee dagen was Tamalone niet in de herberg geweest, maar dien zelfden avond had iemand hem gezien, en de meester wilde hem waarschuwen dat er onraad dreigde voor hen allen. Hij kon niets meer vertellen en vertrok in haast. Toen liep zij met gevouwen handen in haar glanzende kamer heen en weder, van de ruiten naar de heldere schouw, vragend waar hij toch kon wezen, zij knielde op haar stoeltje neer en bad met vochtige oogen.

Dan kwamen de zusters om haar voor

de mis te halen en deden haar den mantel om. Dicht bij elkander voeren zij in den nacht naar het Plein waar de roode en groene lichten aan de bogen schenen, waar donkere drukte ging van velen die er feestelijk met toortsen en lantaarns waren, weinig sprekend of met gedempte stem.

In de kerk brandden overal kaarsen, zoodat de muren en de ingelegde steentjes blonken, er scheen rustig licht waar de menschen zaten of knielden op den vloer, maar de vergulde gewelven boven glinsterden in vage verborgenheden. De klokken zwegen, behalve de groote op het Plein met haar onveranderlijken slag. Doch toen ook deze stil werd fluisterde geen enkel wezen meer. Er zat daar menigeen, in den zoeten rook, die aan de vloot dacht, aan het bericht dat weldra bekend zou worden, er waren velen met onrust in het gemoed, maar er werd geen lip geopend. Dan zong een priesterstem zacht smeekend door de ruimte, zij prevelde in zuchten, in smachten, in vreugde nauwlijks hoorbaar, een gouden belletje rinkelde, er voer een ruischen door de kerk als van honderd-

duizend vederen. En plotseling galmde het koor in jongen zuiveren hartstocht het klare roemlied uit, juichend van de Moeder en de zalige Geboorte, de trouwe klok daarboven sloeg vlug en bevend als een machtig hart, al de bellen van de stad braken jubelend uit in snellen maatval van verblijding, en de mannen die er waren, de vele, vele vrouwen lagen met natte oogen geknield, maar zij voelden de zorgen niet over de schepen op de zee, zij voelden de zorgen niet over de liefsten van hun gedachten.

En als zij buiten traden in den nacht en hun lantaarns weer ontstaken, begon het vroolijk roepen, de soldaten in de galerijen zongen uit, nieuwe gedaanten kwamen uit de straat aan en de zegenwenschen klonken frisch. Het donker gewoel, met de flambouwen opgeheven, bewoog naar de haven, de kade werd vol verwarring van ruchtige stedelingen: zij zagen in het oosten, prachtig in den nacht, van het eene einde tot het ander, de vuren die op de uiterste eilanden brandden bij de zee, ten teeken dat de blijmare ontvangen

was in de stad van Sint Marcus waar de klokken luidden, en luidden met verrukten klank van welbehagen allerwegen. En aan de kade ging het joelen voort, tot achter en boven den weerschijn van de vuren de ijle ochtend wies.

Het waren vage gedaanten die in den schemer van het Plein bewogen, de witte broeders liepen er ook. Er voer bedaring over het gewemel, de bode van den hertog stond met uitgestrekte hand aan den hoek der poort en sprak: de vloot met twee duizend mannen van Venetië was verloren - kreten braken in den warrel uit, jammeren van vrouwenkeelen, vloeken en ingehouden machtige mannenwoede uit de drommen voor het paleis, van de haven tot voorbij de lampjes aan de kerk, voortdruischend over het Plein. In het grauwe licht krioelde 't van gebaren met geschreeuw. Er waren er die met opgeheven armen wegsnelden in de straat, vrouwen drukten de handen aan het hoofd, monniken knielden in 't gedrang en baden met luide stem, er waren mannen die elkaar omarmend te zamen weenden aan den muur. De roode

banieren van Sint Marcus wapperden zachtken in den morgenwind, de Kerstklok dreunde.

Dien ganschen dag bleef de menigte op het Plein, de zeesoldaten stonden aangetreden. Al dichter en kalmer schoolde het volk te zamen, enkel mannen, handwerkslieden in hun feestkleedij, maar niemand wist waarom zij daar verzameld waren, noch waarop zij wachtten.

Na de mis was Maluse naar het paleis van heer Lune gevaren, maar voor het dag werd ging zij weer heen naar de herberg bij de Sint Jan. Daar zat zij heel den ochtend met haar roode schoentjes voor den haard, een paar mannen leunden op de vaten onder de beeltenissen.

Omtrent den middag trad Seffe binnen, de schelm was ietwat dronken. Hij had zijn meester gezien, toen zij 't hoorde lachte zij en hield zijn arm vast, zij vroeg niets maar voerde hem mee door de straten. Voor een woning in de buurt der timmerlieden wees de jongen dat zij er waren, er was één venster en de deur en het schuine dak daarboven. Tamalone deed

open, met verbaasd gezicht, vijf knapen achter hem keken naar buiten. En zij ging binnen, zij kon niet spreken, zij lei haar voorhoofd aan zijn schouder. Toen voelde hij aan de borst die op en neer ging bij de zijne, dat zij waarlijk met liefde kwam, en als zij haar oogen opsloeg, blij en zacht, werd hij warm bewogen, hij streek haar en sloot de deur. Maluse zag rond naar 't ordeloos vertrek, de bedeesde kinderen en den pot die stond te koken; dan deed zij vele vragen, en hij vertelde dat zijn vriend en anderen gevlucht waren, omdat zij gehoord hadden dat de geheime rechters hen gevangen zouden nemen, men sprak van oproer en het brood zou nog duurder worden nu de vloot verslagen was. Hij antwoordde niet waar hij geweest was noch waarom hij niet gekomen was, hij sprak van de kinderen die aan zijn knieën stonden, en zij, met een blos, luisterde glimlachend toe.

Twee dienaars klopten toen aan en voerden hem mee naar het paleis. Voor de poort rustten krijgslieden in rangen, het heele Plein stond vol. De hertog zat in de

kleine zaal met de heeren, die hun mantels om hadden, in de banken ter wederzijden. Tamalone kwam voor hen staan, een rechter nevens hem bij de schrijvers ondervroeg hem waar Folcore was en andere dingen - hij zeide niets te weten en de rechter drong toornig aan, dreigend met de foltering. Doch heer Marin rees uit de bank en sprak met statigen lof van Tamalone, hem een heer van het bevriende Pisa noemend. De hertog knikte. Een ander raadsheer, in het rood en met een korten staf, hernam zeggend dat hij een brief had en liet den anderen één voor één het geschrift zien. Allen knikten. Dan zeide de hertog dat hij een anderen dag gehoord zou worden, de raadsheeren beëamden en mompelden weer met elkaar. En lachend of hij zich vermaakte verliet Tamalone de zaal.

Toen hij het alles aan Maluse vertelde zeide zij, voor zich ziende in het spelen der jongens met hun klepperende houtjes, dat hij nimmer hoefde te vreezen, want haar broeder die de zijne werd was hem welgezind. Heel dien middag waren zij bezig in het kamertje, hun handen raakten

elkaar somwijlen, haar oogen en de zijne, opziende van het gedartel, ontmoetten elkander dikwerf in onbevangenheid. Haar stem was in al dat vertrouwelijk gerucht week en vloeiend voor zijn ooren, de zijne klonk frisch in het geschater als hij de jongste, het kreupel kind, boven zijn hoofd hief tot aan den balk. Buiten in de straat gingen mannen voorbij, gedempt pratend met Teresa de buurvrouw van daarover; soms bleef er één gebogen voor de ruitjes staan, keek binnen en verdween, fluitend of met groote oogen.

Na de spijs later zat hij neurieënd bij de vermoeide jonge stemmen, terwijl het duisterde in 't vertrek, buiten het gekout van burens klankvol en duidelijk werd, de gloeiende kool onder de asch verzonk. En toen de jongens in het bed waren toegedekt en de pit was aangestoken, zaten zij bij elkaar aan den wand, hij met een wijsje nog in den mond, zij met de handen om de knie gevouwen, in lieve tevredenheid.

En dien avond liefkoosde hij haar. Haar gebaren waren zedig, zij fluisterde in volle tonen. Maar onder het kussen en de zoete

kleinigheden zat hij menigkeer sprakeloos, een korte wijl met neergeslagen oogen, tot zij weer vleide en wilde dat hij iets zeggen zou, en hij, haar aan zijn schouder nemend, haar goed en onschuldig noemde, de verheugde hartelijkheid van haar oogen zag, en geloofde dat hij van haar houden kon.

Het lampje brandde lager, en toen hij zag dat de kinderen sliepen en alles veilig was, opende hij behoedzaam de deur, de hond trippelde achter hen dicht langs de lage huizen. Het was zeer stil in die geringe buurt; alleen de vrouwen waren thuis, zij zaten leunend of gebogen voor de glimmende donkere ruiten. In één woning zagen zij tusschen de Kersttakken een grijze vrouw met twee knapen voor een beeltenis en een kaars gekniel. Door de gang naar het Rialtopleintje liepen twee mannen voorbij, de een bromde met zware stem iets over de soldaten en de ander vloekte. Op de verlaten Muntbrug gingen de wachters met hun lantaarns, een jongen riep een spotnaam uit, een schelle kreet weerklinkend over het kanaal.

[Hoofdstuk 7]

Het waren vreemde dagen in de stad dien winter.

In de wijk van de Rialto zaten de kooplieden in hun kantoren bij de ijzeren potten waar de kool in gloeide, zij schenen het niet druk te hebben want zij stonden meermaals ijdell aan den deurpost om met elkaar te praten en rond te zien naar de balen en kisten voor andermans deur.

Voor het paleis stapten de piekeniers van de wacht en de jonge heeren wandelden daar in behaagzielen kout met de vrouwen het groote Plein op en neder, beschut voor den noordenwind. Maar de oudere, de aanzienlijke, waren er niet, zij vergaderden dagelijks in den raad en zwegen wanneer zij naar hun gondels schreden die

heel den dag dicht bijeen gemeerd schommelden aan de haven.

In de mindere buurten, in de lichtlooze stegen waar de ambachtslieden in hun winkels werkten, was het stemmig overdag; de bedelaars doolden bij tweeën en drieën mager en koulijk in hun lompen, zij zochten hun gelijken die geen aalmoes kregen; er gingen ook zonderlinge personen die men nawees als verklikkers van het gerecht. Des avonds, wanneer het doof-de-lichten van de torens was verkondigd, hoorden de schouts, die zwijgend stapten, in duistere gangen en poortjes, op onverwachte plaatsen, mannenstemmen brommen, en achter menige gesloten deur het jammeren, het smeeken en snikken van vrouwen die mishandeld werden, het krijten van wiegekindjes van pijn of slaperigheid. Het waren weken van onrust en verbijsterend gerucht, de stad was ernstiger dan anders, de tijd scheen vol te wezen.

Maar over het gekruifde water aan de buitenhaven, in de vrije winden voeren als immer de koopschepen diepgeladen, komend uit andere landen en vertrekkend naar den

vreemde, met het ratelen van kaapstander en katrol aan boord en zangerig geroep, alsof de frisch-gemoede zeelieden niet van de nooden van het stadsvolk wisten. En achter de hoge muren der scheepswerven van de republiek klonk het hameren en kloppen op de balken, het rammelen van de kettings, het gieren van de kabels, geraas met regelmaat den lieven dag en nacht, het was zeldzaam, ontzaglijk om te hooren dat er geen rust kwam achter die muren, en geluid van stemmen was daar niet.

In de taveerne van Rosse spraken de gezellen hun gedachten niet uit, zij noemden den naam van Folcore noch die der andere vluchtelingen. De timmerlieden bleven wanneer zij van hun arbeid keerden even voor de woning van den meester staan, zeiden zachtjes iets en knikten. En de buurvrouw in haar witten doek aan de deur daarover knikte hun verscheiden keeren na, met een lach en een wenk naar het venster.

Tamalone was blozend van aangezicht. Hij droeg een gouden kettinkje dat de overheer van Pisa hem geschonken had

wegens de berichten welke hij somtijds namens den kleinen raad zond. Er waren velen die hem groetten wanneer hij voorbij ging, heer Tamalone met zijn scharlaken buis en zijn verminkten knaap was zoo welbekend, - een bedelaar hield hem staande en op het Plein liepen admiraals, raadsheeren naast hem mee. Bij de waardigsten in de stad kwam hij in hun paleizen, bij de heeren van den opperraad en de schatbewaarders. En ook bij heer Candian en heer Dandolo, de ontevreden edelen, die door hun tegenpartijders in den raad werden beticht van oproerigheid en van tweedracht stoken onder het mindervolk en deswegen met af keer bejegend. Doch van de kwaadsprekerijen trok Tamalone zich niemendal aan, hij kwam om de kostelijke tafels en om de gouden munten bij 't kaartspel.

In het schip zat hij gaarne met Joseph en luisterde naar vragen, naar raad en overreding om mee te varen, hij luisterde doch zeide weinig.

En het liefst verwijfde hij, wanneer hij den bisschop had bezocht, bij broeder

Lorens in de werkplaats boven. De een schilderde en de ander zat te kijken, beiden zwijgend tot het licht verging; dan zeiden zij iets tot elkander, het was niet veel, want Lorens sprak nimmer van de menschen, van hun leven noch hun dood. Maar wel verhaalde hij soms een wonder, dat gebeurd was met stervelingen lang geleden, en wanneer hij de engelen noemde maakte hij een groot gebaar, zóó dat Tamalone eerbiedig rondzag waar aan de schemerige wanden de paneelen stonden met de heiligen er op. Hij toefde 't liefste bij den broeder, lang nadat de starren uitgekomen waren.

En menigmaal wanneer hij in 't schip geweest was, of wanneer broeder Lorens, voor hem staande met schuldeloos gelaat, verteld had van Sint Franciscus den allerliefste, van schoone zielen, van het zoetste dat hij bij name niet kon noemen, en hij met neergeslagen oogen zonder vraag of wederwoord geluisterd had, waakte hij in het bed vol rustige ademhaling laat in stilte en donker, zich herinnerend wat zijn vrienden hadden gezegd. Hij dacht aan

Maluse, die heil verwachtend de toebereidselen maakte van kleeding en nieuw huisraad voor den zomer; aan de hulpeloozen naast hem rechts en links; aan hun vader die op hem vertrouwde. Een vreemde ontroering welde in zijn borst wanneer hij zich afvroeg waarom hij wakker lag en peinsde, de onverwachte tranen wischte hij aanstonds weg, en terwijl zijn hand een kinderhand vasthield ging het vaag gemijmer in sluimering te loor.

En in de tuinen der eilanden rondom stonden eindelijk de boomen weer fijn en kleurig van de knoppen, over daken en torens dreven wolkjes zuiver wit. Aan het groot kanaal zagen die de gondels en barken roeiden 's morgens vroeg op de balcon en voor de ruiten de jonge vrouwen, luisterend naar de wachtels wier kooien naar oud gebruik weer in rijen aan de huizen waren gehangen. En er voer in den zonneschijn, in de zoelte wel een jong bootsman voorbij die 't niet houden kon, die staande op de plecht met dwaas gebaar een dartelen roep uitgalmde, of baldadig, schallend op zijn

vingers float, het gekwinkelen der vogels overstemmend zoodat de vrouwen naar hem keken, en lachend verder roeide.

Aan de treden van het bisschopshuis vond Tamalone op een namiddag, toen er een bloemige landwind waaide, de vergulde bark met de drie bootslieden in zwart en geel, heer Lune kwam verblijd naar buiten zeggend dat hij gewacht had. De minderbroeder en de meisjes traden in de deur, Maluse was er vroolijk met haar zusters. Zij voeren door de kanalen en over het buitenwater, wijd in kleurigen weerschijn van de lucht en met vele trage visscherssloepen naar Murano waar de boot vastgemaakt werd onder takken. Heer Lune plukte de eerste bloesemtwijgen en rook ze, de vrouwen gingen met kreetjes door het groene kruid en door de prille heesters. Onder de ranken van de lustwarande stond de Benedictijner al van ver te wenken; maar zij traden niet in, zij schertsten te zamen, neder buigend over de planten die in potten stonden, en dwaalden twee bij twee door de tuinen. De bisschop ging geërmd met Tamalone langs een haag. Hij

sprak op zeer goedmoedige wijs en zeide zoo wat hij gehoord had van een heer uit Bologna: dat zijn vriend een kettersche monnik was, van veel kwaads beticht...

Tamalone kneep met een schelmsch lachje zijn oog toe, de bisschop wees hem de schoonheid van het jonge loof der boomen in den gelen avondhemel en sprak door, naar boven starend, zeggend dat hij hartelijk van hem hield, dat zijn lieve zuster zeer gelukkig was, het geluk klonk in zijn eigen stem. Dan, met een blik naar het oosten vol krullige wolkjes, zeide hij iets over den oorlog, over ontevredenheid in de stad, en vroeg of Folcore, de meester op de werf, spoedig weer zou komen, - wantrouwig, weifelend trok Tamalone zijn schouders op, hij had een lichtje van slimheid in zijn oog, en de ander, met zijn vinger opgeheven manend tot voorzichtigheid, bad hem toch goed te verstaan wat voor zijn best bedoeld werd, de verspieders wisten meer dan onnoozele lieden meenden. Zij dachten beiden na, verder gaande langs bedden van versche aard en plantjes en langs priëlen waar geritsel

was of onderdrukt gemurmel, en kwamen Maluse tegen geheel alleen.

Het werd donker in den schemer, de koele wind bracht geluiden van de stad, zij stonden met hun tweeën. Met haar gelaat dicht bij het zijne om hem aan te zien, vroeg zij wat heer Lune gezegd had; dan hoorde zij ontsteld het antwoord aan: luchtig vertelde hij van den weggelooopen monnik die hij was, de gemeenste onder de gemeenen, door de groote heeren in Toscane en naderbij zelfs vervolgd, ofschoon hij nooit waarachtig kwaad had bedreven. Hij sprak uitvoerig van omstandigheden, deels waar en deels verzonnen, en zeide eindelijk aarzelend dat zij niet met hem moest trouwen, - dit was een verlichting, dat hij de andere reden, de onverschilligheid die hij niet gaarne bekende, verzwijgen kon en haar niet kwetsen hoefde. Maar toen hij van haar zelve en van scheiden sprak, vleide zij zich dringend aan zijn borst. Zij zou hem nooit verlaten, zij wilde niets ter wereld dan enkel bij hem blijven, zij zouden naar een ander oord gaan, de bisschop zou hen behoeden...

hij voelde dat er iets smartelijks in haar school en dat dit liefde was. Zij sprak haar woorden innig maar niet duidelijk, zij kuste hem, haar lippen waren warm, en zij streefde zijn wangen, haar vingers drukten week en krachtig. De hond zat op de duistere aarde, in den teederen avond klonk vroolijkheid van gondeliers aan den oever. Tamalone, weemoedig, bemerkte dat er vreugde was in den hartstocht van een ander, en met haar klemmende handen om zijn hals dacht hij of in de weegschaal van het lot haar liefde zwaarder woog dan al zijn hoop, zijn mijmerijen, of het geluk hem waarlijk ontgaan zou? En zij kuste en hij kustte de franke lippen terug, hij voelde haar heerlijk vertrouwen huiverend in 't open vrouwenhart, hij voelde de tintelende jeugd in zijn hoofd, en achtte het niet dwaas zijn leven te laten sturen zoo de liefde van een vrouw het wilde, al was zij hem een vreemde, zij zou hem haar geluk wel leeren. En kussend gingen zij voort, borst aan borst.

Door de koelte in de duisternis voer de bark naar de stad weerom, de bisschop

scheen somber, de anderen dachten en zwegen. Het water spoelde langs de boorden in de schijnsels van de lantaarn.

In de straat waar de kinderen woonden was de teedere stilte van den voorjaarsavond gelijk een herinnering. Twee mannen kwamen arm in arm bij Tamalone aan de deur staan, zij vroegen fluisterend naar den meester en vertelden met warmen adem van kameraden die dien dag gevangen waren, van de ontrouwigheid van sommigen, van den raad dien heer Candian gegeven had om te wachten tot de nieuwe vloot in zee was. Zij groetten en verdwenen geruischloos in donker. Dan kwam vrouw Teresa bij hem praten over de kinderen die zij naar bed had gebracht, en klaagde nog een wijl, met gedempte stem omdat de deur openstond, over haar man in het gasthuis, over de dure prijzen.

En weer alleen dacht hij aan het gevaar nu heer Lune zijn ketterijen wist, aan Maluse, aan de vragen in haar oogen - hij schudde ongeduldig zijn hoofd. In verbeelding zag hij onverwachts het groene land waar heuvels glooien en waar het na

een wandeling zoet te slapen is in het lommer van een boom... de lucht en de eenzaamheid, met het zonlicht over het gewas en een reiziger voorbijgaand langs den weg, gaven ongetwijfeld meer vrede dan de stad, waar de menschen onwillens daden doen, veel te denken hebben en iets verbergen bovendien. Hij schreed langzaam door het straatje, mijmerend over eigen en anderer lot, maar zijn hart zwierf weer met het verlangen dat uit het onbekende steeds versch ontluikt, - hij maakte een hoofdgebaar, ietwat van deernis, in de richting waar hij zooeven Maluse gegroet had... Uit het zuiden, klein en dwalend met de koelte, kwam het nijvere geruisch der werven, daar werd ook 's nachts getimmerd aan de schepen, maar anders was het stil alsof de stedelingen vrede hadden.

En binnen zat hij in donker en peinsde wát er toch te zoeken of te vinden was, bij menschen of in rustige landouwen, voor een die eertijds nimmer zocht.

[Hoofdstuk 8]

Toen werd het de tijd van de feesten die op Hemelvaartsdag beginnen. De vloot van negen en veertig galleien en vier groote schepen lag helder van de verf en al de nieuwe touwen geankerd langs de kaden, waar het volk met gerucht van geestdrift en veel verwonderd wijzen met de handen zich verdrong om ze gade te slaan. Het waren warme lange dagen en overal zagen de burgers het pralen van den zonnehemel, der zonnige kanalen en velerhande weelde; de zomerkleederen werden gedragen, vrouwen en edelen pronkten met brocaat en zijde en glanzende koralen. Over het gladde buitenwater werd klaroengeluid gehoord van de eilanden rondom, heel in de vroege en na den arbeid weer, want daar oefenden

de muziekgezelschappen der gilden. In de straatjes stond menig zorgeloos man weer te zingen of te fluiten bij het werk, opziende bij wijlen naar de smalle streep van wat er zichtbaar was der blauwe lucht; buren in groepen, met de kinderen er spelend om heen, praatten over de feesten welke den admiraals ter eere gegeven zouden worden, over de rijke vreemdelingen die voor de markt waren aangekomen, over de belofte van den Raad om de graanbelasting af te schaffen. Zorgeloosheid was in zachte of dartele klanken hoorbaar uit open vensters, de grappige volksgezegden die iedereen herhaalde, werden in gangen en hofjes gehoord en langs de groene muren der zijkanalen; de deugnieten en luiaards, met bloemen aan hun mutsen in de kerkportieken uitgestrekt, riepen voorbijgangers na, maakten genoeg onder elkaar.

Er waren wel ernstige lieden die des avonds in de herberg, gemelijk te zamen zittend, naar de anderen luisterden, weinig dronken en in de vroolijkheid soms bittere woorden zeiden; bij de twisten die zij

dan maakten klonken in het geraas de namen der gevluichte kameraden, die van Folcore met heftigst geluid. Maar de tijden schenen beter, de zomer was er met warmte en vreugde, met feestelijkheden in vooruitzicht. Die ontevreden bleven waren degenen die de overheid haatten, voorzeker niet weinigen onder de wevers en timmerlieden vooral; maar de talrijke jonge gezellen, de verliefden en vreugde-begeerigen, moesten toch lachen als zij joligheid zagen, hun oogen glommen van de verwachtingen der jeugd. Bij hen werd Tamalone gezien, met een verhaal en een beker in de hand.

De stad was gereed voor de feesten, edelen en kooplieden uit andere oorden hadden overal iets merkwaardigs te zien. De gondels in lichte kleuren geverfd waren vol uitheemsche drachten, er voer ook een oostersch prins in zijn bark getroond met vele slaven aan de riemen. De huizen der aanzienlijken prijkten met tapijten van de balcon en banieren staken uit de vensters.

Het huis van Maluse van Lune was bijzonder prachtig, omdat daar een huwelijk zou wezen. Er hingen twee luchters van

kunstig zilver en veel gekleurde glaasjes die flonkerden of 't trossen van juweelen waren, men kon ze buiten zien. En daar, op het kanaal, hielden de gondels even stil, want boven de vergulde deur was een groot wapenschild van meitakken gemaakt, boompjes die louter roode bloesems waren stonden aan de treden, en van de balcon wapperden zacht in de zon ook nog tapijten zoo zeldzaam en zoo rijk, dat zelfs Byzantijnsche kooplieden in verbazing keken, dan tot elkander spraken terwijl zij voorbij voeren en eerbiedig bogen voor Tamalone, die aan de deur staande terug wuifde, aangenaam en zwierig.

Maluse zat voor het open raam te midden der koffertjes en kostbaarheden, en als zij opzag naar den koepel aan de overzij, in de gouden lucht, gleed in haar oogen die half toe bleven een glansje van verwondering, zij glimlachte, zachtkens ademend, en wist niet wat zij voelde. En wanneer zij een wijl zoo gestaard had bemerkte zij dat haar glimlach heen was, maar zij wist niet waarom, - daarbuiten gingen dezelfde geluiden van plassend water en zangerig-

heid, zij hoorde Tamalones stem, en een vage vrouwengedachte die haast droevig maakte, een gedachte aan de jeugd misschien of aan een ongeluk dat soms gebeurt wanneer de menschen het gelukkigst zijn, verzwoond nog eer zij duidelijk was geworden. Dan op 't balcon tredend, geleund over het oranje en zwart tapijt, zag zij rond in de zon en hoorde Tamalones stem, en ademde weer zachtkens door een diep geluk.

En hij had een vroolijken zin in die dagen van weelde, hij wist niet meer dat hij een zwerveling was. Zijn oude gedachten, wanneer zij bijgeval in zijn herinnering rezen, waren hem vreemd: hij liep dan wel met wenkbrauwen opgetrokken zonder de menschen te zien, maar zijn hart was onbewogen, en een bekend geluid van het stadsvertier, een bootsmansroep of een groet door mannen gewisseld, maakte dra dat zijn gelaat weer glom of hij lachte. Het bandeloos dolen als een vreemde onder vreemden, met enkel de aarde en den hemel tot zijn bezit, was een tijd van voorheen. Soms in den nacht

voelde hij wel onverwacht een dreigende vrees en in zijn gemoed beefde het of daar tranen waren, hij wist wat dat beduidde, maar in den ochtend kon hij 't weer vergeten. In die dagen voor het huwelijk gedroeg Tamalone zich of hij voorgoed een eerzaam burger was geworden, en een heer van onderscheiding was hij, want hij geleidde overal de gezanten der Pisaansche republiek die gekomen waren wegens het verbond.

Eindelijk waren er zooveel vreemden dat men geen plaats meer vond in de stadsherbergen noch in die der gilden. De paus had een afgezant gezonden, die hield bij den bisschop verblijf; van den keizer was er ook een, die vertoefde aan gindsche zijde van de Muntbrug, en de moorsche prins had bij een groot heer zijn kwartier.

Om vier uur des morgens op Hemelvaartsdag begon de muziek op het Plein, en bij een oud wijsje ontwaakte de hertog Riniero Zen voor het huwelijk met de zee. Er liepen al menschen langs de vaantjes en getimmerten, hun geluid klonk aardig

in de morgenlucht. Dan werd het druk van heen en weder geloop, want een ander muziekgezelschap met wat volk voorop kwam uit de marktstraat, gevolgd door monniken met den bisschop en den kardinaal, en deze traden de kerk in waar de drie schatbewaarders tusschen de zuiltjes van 't voorportaal knielden. Een derde muziektroep verscheen, dat der hozenmakers in zwarte livreien met zilver doorweven, zij droegen enkel strijkstokken en vedels en tripten licht als lijststers in den jongen dag. Het duurde niet lang of het Plein wemelde in welluidend gewoel van al de muzikanten der gilden in hun eigen kleuren bij elkaar.

En toen sloeg de klok. De groot-kapitein en zijn oversten, zoo blinkend geharnast dat iedereen opzag, stapten uit het paleis en plaatsten zich ter wederzijden van den rooden standaard zwaar van goud en gesteenten, de leeuw die er op was lichtte van de karbonkels, de standaarddrager, slank in 't wit, liep geheel zonder smuk. De admiraals kwamen uit de poort, de oude en de jonge, en de hertog met zijn

gouden mantel en zijn staf en zijn ketens, al de muziek werd stil in het Plein. De oude admiraal voor den standaard tredend riep met groot geluid dat men overal hooren kon over het stemgedruisch: 'San Marco! San Marco! San Marco!' - hoeden en sluiers en doeken zwaaiden over de hoofden, in duizende stemmen herhaald en weer herhaald galmde de naam van Sint Marcus Evangelist, in zijstraten, over kanalen ging het voort, de heele stad riep San Marco! - de klok dreunde heerlijk daarover in de hoogte van den stralenden hemel.

En een ander geruisch van blijde verrassing voer over het Plein: als uit een bron viel een zwerm van witte knapen uit het kerkportaal, wel twee honderd, allen met blinkende vaten waar de geur uit walmde, in rijen begonnen zij te loopen en hieven hun koorzang aan, hun stemmen klonken zoo teeder in het gedaver der menigte. En zij liepen het paleis voorbij naar de haven, waar het goud en blauw was en wazig van morgenhitte en waar de fijne zeiltjes haast niet bewogen. De bis-

schop kwam bij den standerd staan, ook de gezanten en Tamalone met de Pisanen, ook de kanselier, de raadsheeren, de edelen; onder den klokketoren bleven de witte zusters met haar ruikers in dubbele rijen, de monniken en het volk daarachter, en de galerij van het paleis werd vol rijke vrouwen met bloote halzen, die zacht kirden en murmelden naast elkaar. Achter de knapen volgden de muzikanten met de gilden.

Eerst de timmerlieden. Zij waren ernstige mannen, bruin en sterk, en droegen roode buizen, de hozen waren rood en wit gestreept; er scheen geen eind te komen aan die gelederen van gestreepte beenen, van wiegende pluimen op de mutsen, toch zag men gezellen zonder hun meesters en meesters haast zonder knechts. Toen kwamen als ridders verkleed de barbiers en heelmesters, dat waren er niet zoo veel, maar er werd luider gejuicht, ook de edelen riepen en wuifden. De glasblazers volgden in helder groen met schitterende knopen van glas, hun speelmannen bliezen op korte fluiten; ieder droeg een vogelkooitje en

telkens stonden er omtrent twintig voor den hertog stil, die deden hun kooitjes open zoodat de vogeltjes er uit vlogen naar alle richtingen heen en alle menschen lachten, de gezichten in 't zonlicht geheven om ze na te zien. Toen kwamen de slachters in purper met gouden slingers aan hun armen. Er was gedurig opgetogenheid en de groote klok sloeg geregeld. Toen de lastdragers in paarse zijde, zij lachten onder hun baarden en hadden ruikers in de handen die zij naar den standaard wierpen, maar ook vele er over heen voor de schoone vrouwen in de galerij. Toen in het wit de wevers, maar zij waren op verre na niet voltallig, men zeide dat menigeen geen feestkleederen bezat, en die medededen zagen er niet proper uit; er werd ook weinig gejuicht, de raadsheeren schouwden zwijgend toe en zagen elkander ernstig aan of zij het zelfde meenden. Dan volgden de smeden, ook in gestreepte kleedij, twee aan twee met bloemslingers aan elkaar gebonden en toeterend op hoorns. Dan de steenhouwers, de snijders, de bontwerkers, de klokkenisten, de

pasteibakkers die zoetigheid strooiden en de visschers met rinkelbommen. Maar verscheidene ambachten liepen niet in den optocht mee, van de looiers was er geen enkel man. Voor de notarissen en de wisselaars die het laatst voorbijgingen schitterend van kostbaarheden werd nauwelijks meer geroepen, zij waren heeren en groetten hun verwanten onder de edelen met de hand of een knik.

En alle klokken speelden.

Dan werd de standaard naar de haven gedragen, de hertog en de bisschop schreden er achter met de aanzienlijken en den stoet van vrouwen. Dáár was het ruime water blank als een hemelspiegel en machtig blauw rondom, het straalde er overal, en dáár was het gouden schip van de republiek met de twee karmijnroode zeilen, tientallen van roode roeiers zaten op het tusschendek aan de vergulde riemen, bloemen bengelden van de wimpels naar den steven en van den steven langs de boorden naar den achtersteven. Zoo veel gejubel, zoo hoog en zoo gedurig steeg er aan de kade, dat er voorzeker geen enkel man

kon zijn daar in de zon en in de vreugde der duizenden, die niet mederiep, terwijl de Bucintoor, het geliefde schip van hun aller lieve stad, met fonkelende slagen der riemen en zachtgezwollen zeilen, met al de witte knapen op den plecht en al den rijkdom der rijken, verdubbeld in het water voorbij voer, gevolgd door de nieuwe oorlogsgalleien de een na de ander, omgeven door tallooze scheepkens en gondels alom, die vlug gleden of het roeien geen moeite ware met hun vrachten van bloemen en bazuinen. Geen boot, geen bark of gallei bleef aan den wal gemeerd, want ieder vaartuig hoe klein 't ook was voer vol zingende stedelingen in den glans des waters achter andere vaartuigen naar het oosten heen waar het zeefeest bruiste....

Dat was een wonder geluid daarachter de eilanden in het gulden verschiet, van suizen en gonzen, zinkend en zwellend, waar lichte klanken, juichen misschien of hoogste muziek, somwijlen uit stegen of er schateren was uit duizende mondjes.

De versierde stad was verlaten, de pleintjes hadden enkel zon en schaduw, men-

schen gingen er niet. Een oude zat wel ergens aan een hoek waar de zoelte speelde met gebogen hoofd te luisteren of te soezen, eenzame wachters stapten aandachtig naar deuren en vensters ziende, een zuster van barmhartigheid in wit gewaad schreed geruischloos langs het kanaaltje om haar plicht te gaan doen bij de zieken. De woningen der menschen en het zonlicht, en een ver geruisch, dat was al.

Maar op het Sint-Janspleintje voor de herberg klonken luide stemmen dwaas in die stilte, als van spelers op een tooneel dat te groot is: bedelaars en een paar stadswachts lachten er in een groep te zamen, Seffe in het buis van zijn meester dat te wijd was, met een moorsch zeeman ter eene en een lichtekooi ter andere zijde gearmd, sprong in het rond met schor geschreeuw van tiera-dondijne en hei-heisa! zij waren alle drie dronken. Eén zag zwijgend toe, een man met een kind op zijn arm te midden der opgewonden die joelend om hen heen zwaaiden, en het kind was bang. Maar één der wachts naar voren tredend greep Seffe vast en onder-

vroeg den man met het kind, die zeide dat hij Tamalone zocht.

‘o Tamalone? o, heer Tamalone!’ riepen de bedelaars onder elkaar en bedachten hardop waar hij kon wezen. Ten leste zouden zij den vreemde het huis van Folcore wijzen opdat hij daar wachten kon, want de herberg was gesloten. Een stadsdienaar en de bedelaars liepen voorop, gevolgd door den man met het kind, en de drie brassers arm in arm zingend met heete gezichten, achteraan liep de hond Polein, hijgend omdat zij te zwaar ging van dracht - het was een zonderlinge tocht in de leege straatjes, maar het werd weer stil als het tiera-heisa van Seffe en zijn makkers in een andere steeg verstierf.

In de lage buurten waren wel mensen, oude vrouwen of een moeder met haar zuigend wicht; die kwamen aan de deur, hun stemmen klonken gerust. In de woning van Folcore trad de vreemdeling binnen, en zette het kind op den vloer tusschen de jongens. Het was Tamalones oudste kameraad, Simon die lang op hem gewacht had en nu van Pisa kwam gereisd, omdat

hij niet met zijn broeder te zamen kon blijven, want Josse was opnieuw getrouwd met een kiffzieke vrouw. Het kind van Mevena had hij meegebracht, het knaapje kon al lopen als men hem vasthield en droeg geen doeken meer. De jongens zaten stil op den vloer met hun stuiters en houtjes, maar zij speelden niet; de oudste vertelde dat er niemand kwam behalve Tamalone en Teresa, van vader en moeder wisten zij weinig, zij haalden hun schouders op. En Simon wachtte den heelen dag.

Aan de haven krioelde 't weer lustig. De hertog had met zijn ring de zeeën in bezit genomen, de bisschop had het gewijde water over de baren gesprenkeld en het volk er al de bloemen over gestrooid, maar het fraaiste en wildste der vroolijkheid moest in de stad nog gebeuren. De gouden boeg van de Bucintoor, door ontelbare bootjes met muziek omringd, voer langzaam terug over het gekabbel, haar roode zeilen kaatsten den felsten gloed toen zij schuin naar den wal dreef. En in een oogenblik wemelde het daar van geroep en groote gebaren.

De standaard, de hertog en al de grooten verschenen in de zon op het Plein, soldaten stonden langs de getimmerten en de menigte drong er om heen. Daar werden de spelen vertoond, van ridders op paarden, van jongelieden die met de vuisten kampten en veel verscheidens meer; de luidste bijval klonk bij den nieuwen dans met de hoeden door meistreelen uitgevoerd: twintig waren als vrouwen in het wit verkleed en de andere twintig, in het blauw, wierpen elkander hun hoeden over de vrouwen toe, allen met de zelfde bewegingen en traden dan in andere figuren, zóó onverwacht en zoo keurig dat het volk aldoor er naar wees met kreten hier en daar.

In den namiddag toen de hemel malscher blonk verspreidden zich de duizenden door de stad, toen werd het voor wie eenzaam ging een wonderlijk leven, omdat het feest veranderde voor ieder mensch naar zijn eigen aard. In de herbergen was geraas van voetgetrappel, op de pleintjes dansten vrouwen in kringen, mannen tokkelden op snaren of er blies er wel een op een groote bazuin, de anderen lachten en riepen

en schonken den wijn uit ronde kruiken; broeders liepen daar glunder door heen en namen ook een dronk, kooplieden met pasteien of oesters in gekleurde schelpen zongen terwijl zij verkochten. Wie gevoeliger neigingen had dwaalde door donkere gangen, over bruggetjes waar het gladde water de festoenen weerspiegelde in den parelglans des hemels, en langs schemerige kaden, groepjes neurieënde meisjes met jongens er achter, of minnaars met hun tweeën alleen.

Aan het kanaal scheen licht door alle ruiten, het was in de paleizen schitterend en druk, en buiten dreven de gondels nog in den weerschijn der avondzon. Bij Maluse, waar de Pisaansche gezanten met edelvrouwen te zamen waren, werd gedanst in de zaal; twee minnezangers zongen een fransch rondeel, Tamalone, met een blos van de wijnen, begon het refrein want hij kende het lied, de gasten neurieden het dansend mee, en Maluse, in haar gewaad vol glanzende figuren, zat rustig met een lach om haar lippen.

Toen het laat was zagen de gasten bij

hun vertrek aan de deur staande een groote maan in warmen koperen schijn boven de schepen, dampen krulden over het water langs de huizen waarachter het geroezemoes klonk, en rechts in de verte bij de Brug gingen toortsen heen en weer.

In de donkere woonkamer nam Tamalone afscheid van Maluse met innigen kus en gestreel, zij zouden morgen trouwen. Hij begeleidde de gezanten naar hun verblijf en liep dan fluitend naar de herberg.

Het was daar een wild gewarrel op het pleintje: flambouwen stonden overal of zwaaiden door de dansende mannen rond, de schijnsels schoten hoog in de duisternis over het loof der twee cypressen, de blanke maan scheen aan den anderen kant naast het torentje. Muzikanten zaten in de open ramen, iedereen huppelde of zwenkte of sprong, de vrouwen met rokken opgebonden. En als Tamalone de deur naderde, drong er plots een troep om hem heen met de armen omhoog en jolige kreten, de jongens droegen nieuwe kannen, een lied werd aangeheven maar niet geëindigd, omdat iedereen nu buigend en knikkend

danste rondom Tamalone. De waard gaf ter eere van het huwelijk morgen een dubbel vat voor wie maar drinken wilde, ook de stadswachts hielden bekers bij hun pieken vast terwijl zij keken.

En in het geraas herinnerde Tamalone zich dat de knapen dien dag alleen geweest waren: zijn hoofd was verhit en hij vergat weer snel, maar ongemerkt sloop hij uit het rumoer een zijstraat in en schreed door gangen waar bij een hoek de maan stralend verscheen. Hij dacht vroolijk en door den gloed van den wijn soms zeer helder aan Maluses lippen, haar weeke borst, hij zong soms plots hardop het referein van 't oud rondeel dat zijn stem tot verre weerklonk en feestgangers die in de lichte schaduw huiswaarts keerden hem toeriepen of ook te zingen begonnen.

In de straat van Folcore was het lichter van de maan, er lag een streep schaduw langs de huisjes. Hij schrok en zweeg, want ginds zag hij een man aan de deur, en dichterbij gekomen bleef hij staan. De man droeg iets in zijn arm, gewikkeld in een lichten doek die neerhing.

En toen hij zijn naam hoorde in een bekende stem, trad Tamalone enkele schreden nader, de hemel boven hem was hoog, hij hoorde een ouden toon in zijn hart dien hij zich niet herinneren kon. Opeens zeide hij, eenvoudig vragend: ‘Simon?’ - maar hij voelde zich zoo vreemd in de feestkleedij. En met den arm dien hij vrij had omhelsde Simon hem, kuste zijn beide wangen en begon zacht te spreken. Toen voelde Tamalone iets bewegen onder den doek. Hij antwoordde niets. Zij gingen binnen, bij de kaars toonde Simon het gezicht van Martijntje en lei dan het slapend kind in het bed bij de anderen neer. Naast elkaar gezeten aan den wand, met het licht in het midden, vertelde hij fluisterend wat er al in Pisa gebeurd was, een uitvoerig verhaal want hij was hartelijk aangedaan, en vroeg ten leste hoe voor zijn vriend de tijd gegaan was. Tamalone zag hem aan, nam de kaars en stond er mee bij het bed gebogen een heelen tijd. Hij keek soms in de vlam en tuurde weer naar het knaapje, Simon fluisterde iets.

Voor het venster hoorden zij geritsel en

verwijderende schreden, daarna, even maar, muziek en jubelen in de stad. Toen werd het stil, tot Simon weer zachtken vragen deed, maar Tamalone antwoordde niet, hij wist niets, en stond of hij luisterde.

[Hoofdstuk 9]

Over het vasteland ginds stond de maan nog in haar glans, langs den ganschen oosterhemel blonken al wolkjes in de ontbloeiende kleuren des dageraads, toen hij voorzichtig de deur achter zich toedoende Simon en de slapende kinderen verliet. Hij liep alleen in het straatje, alleen op de noorderkade aan het buitenwater, er was geen enkel wezen in den nieuwen dag die over de wereld begon. En voortgaande zag Tamalone in beschroomde verwachting naar voren en rondom, en stond in eenen stil met zijn oogen toe, hij voelde klaar en zeker wat het was: hij werd gedurig aangezien door oogen die hij nooit ontmoet had en nochtans kende of 't zijn eigen waren. Hij proefde de vochtige morgen-

lucht die hij ademde, hij wist dat de werkelijkheid waar de mensen in leven verschilde van wat hij dien nacht ervaren had, en dat de ontroering van aangezien te worden door iemand die er niet was uit de droomen komt. Hij zag omhoog, westwaarts naar de gouden maan en naar den anderen kant waar de ochtend aanving te stralen, de gloor van zon en maan te zamen, vervloeiend in schaduwen van iets dat vaag verstierf, de stilte van de wereld, van stad en water en hemel, deed hem denken aan een nacht toen hij op een berg zat met een oostersch krijgsman en wat die verhaalde van planeten en de menschelijke ziel. Een poos stond hij zoo, onaangedaan in vluchtige herinnering, zinnend hoe het geweest was in dien lang geleden tijd - zij was daar, een vrouw, en het bergland was onmetelijk, en een Saraceen, een hoofdman die de starren kende, sprak van een eeuwig geheim. In zijn hart kwam veel duisternis, maar de gedachten ontwaakten en toen schreed hij voort, waar de menschen waren wilde hij niet zijn.

Hij ging de laatste woningen der ar-

men voorbij, over vlonders en door een dampig weiland tot aan de houten herberg met een steiger er langs waar de schippers van het vasteland komen, de vogeltjes tjlpten daar in het riet en het blauwe water was er al glanzend bewogen. Barken lagen aan de paaltjes gebonden en in één er van ontwaarde hij, in elkanders armen, twee bleeke slapende mannen. De een was een donker zeeman en de ander Seffe die het buis met de loovertjes aan had. Tamalone glimlachte, keerde zijn gelaat naar de stad onder de tintelende lucht en herinnerde zich het huis waar het huwelijk zou zijn - de glimlach bleef om zijn lippen, want hij voelde niet anders dan dat het in lang niet zoo stil was geweest.

Maar eensklaps sprong hij neder in de boot, zoo krachtig dat het water door de schommeling tegen de boorden plonste en de twee slapers ontwakend recht op zaten met open monden. Toen lachte hij en beval hun hem naar 't land te varen. De zeeman knikte en Seffe keek gapend rond, en zittend op den plecht roeiden zij, traag en onhandig, want zij waren

vermoeid van het brassen des vorigen daags. Tamalone sloeg hen gade zoo lang de vaart duurde, de zon werd allengs warm. En toen zij de moerassen bereikten waar de boot in den drassigen oever stiet en de riemen binnenhaalden, bromde de zeeman die recht wakker werd en rond zag, in zijn eigen taal woorden van verbazing terwijl hij zich het hoofd afveegde, en sprong aan land waar hij zich op zijn armen neerlei om zijn roes uit te slapen. Maar Seffe zag loom zijn meester aan en eveneens aan wal stappend trad hij met dommelend hoofd naast hem mede in het zonlicht dat overal schitterend scheen over de vlakte van plassen en bloeiende halmen van rusch.

Dien ganschen ochtend liepen zij zonder te spreken. Maar toen zij op de droge gronden gekomen een wijle rustten aan een wilgeboom, vroeg eindelijk de jongen die aan de feesten dacht, aan het vermaak dat hij missen zou, waarheen zij gingen en of 't ver zou wezen. Tamalone antwoordde bondig dat hij morgen terug kon keeren, hij bleef voor zich zien met gefronste wenkbrauwen en merkte de blikken van

den jongen niet. Zij stonden op, het was omtrent het laatste morgenuur, de warme lucht geurde van 't bloeiend kruid alom.

En zij vervolgden hun tocht weer zonder spreken, de een moeilijk, met neergeslagen oogen schuw en ontevreden, de ander starend naar den gezichteinder in velerlei gedachten verwonderd of verheugd, tot zij eindelijk in 't Padovaansch gebied een gehucht bereikten waar Tamalone iemand den weg vroeg. Zij moesten een smallen boomgaard door, de takken hingen neder van de vruchten, en aan het einde stond een landmanswoning met een populier er voor. Het deurtje ging open, Folcore in zijn lederen bus kwam haastig over het gras en greep Tamalones arm.

'Is er onheil?' vroeg hij, zijn gelaat was mager en donker van de zorg, zijn baard scheen langer dan voorheen.

Tamalone hief zijn hand om hem gerust te stellen, Seffe liet zich in de schaduw nedervallen, en de vrienden traden de kamer in. Daar waren de vier anderen die in den winter met den meester vluchtten; één zat op den vloer een vogelnet te strikken,

drie hielden gereedschap in de handen, zij waren bezig geweest. Het was er koel, voor het venster stonden in rijen de boompjes met hun schaduwen en Seffe sliep daar.

En nadat Tamalone gelaafd en gespijzigd was en de mannen, met hun heldere oogen, zich tot luisteren hadden gezet, verhaalde hij in weemoedigen ernst al wat in winter en voorjaar gebeurd was: van de nooddrift en wat er broeide, van de waakzaamheid der heeren en hun verspieders, - en die luisterden deden dikwerf vragen -, van de ontspanning eindelijk, de vreugde en de feesten. Bij het bericht dat sommigen der getrouwen meenden dat morgen, zoodra de vloot in zee was, de volgers van heer Candian in oproer zouden komen, vloekten en morden die vijf onder elkaar, want zij vertrouwden heer Candian niet, zij wisten dat hij niet voor het mindervolk zou strijden. Dan begonnen zij te wikken en beraadslagen, voorzichtig met weinig woorden, zooals broeders doen die elkander al van der jonkheid kennen, en zij wisten dra dat de tijd was gekomen om naar de stad te gaan tot den strijd. Als Tamalone

hun besluit vernam trad hij buiten om Seffe te roepen, maar die was gevlucht.

‘En waarom is de jongen mee gekomen?’ vroeg Folcore.

‘Ik wilde hem een boodschap geven voor mijn vriend die bij de kinderen is, en voor Meron Joseph, want ik ga naar Toscane.’

De mannen zagen hem aan.

‘Blijft ge niet bij ons? gaat gij niet mee?’ vroeg er een.

‘Ik ga naar Toscane,’ zeide hij weer. ‘Folcore komt terug, gij kunt nu buiten mij.’

Een ander man haalde de schouders op, maar Tamalone vóór hen staande bij de boompjes, vervolgde:

‘Ziet vrienden, ik heb niet goed gedaan, ik heb u bedrogen door u niet te zeggen dat ik een oneerzaam man ben zonder beroep, zonder geloof of vaderland, gij en de anderen hebt mij dat doen vergeten van den dag toen ik kwam. Het is beter dat ik naar Toscane reis.’

Hij had een blos, omdat hij bij het spreken eerst duidelijk beseftte dat hij naar geen ander oord dan Toscane verlangde

en omdat het hem zoo goed klonk te zeggen wat hij dacht. De mannen zagen de een den ander aan, en het was de smid weer die vroeg:

‘Wat hebt gij misdaan dat ge geen vaderland hebt?’

Toen wist hij geen antwoord.

‘Misdgaan?’ vroeg hij, en keek in 't groene loover. En ofschoon hij één ding voor zich zelf behouden moest, ofschoon hij niet vermoedde wat het wezen kon dat hij zoo lang verzwegen had en toch zoo gaarne zeggen zou, begon hij, na eenig aarzelen terwijl zij wachtten, openhartig te vertellen dat hij een ketter was, hoe hij gelasterd had en zorgeloos geleefd, - hij zou de rechte woorden wel gevonden hebben, maar zij lachten en onderbraken hem met spot, één sprak van donkere tijden, van onnoozelen die den ondergang der wereld vreesden, van domme klerken.

Dan sprak de meester. En zij hoorden dat hij Tamalone hun aller trouwen vriend noemde op wien zij zeker hadden vertrouwd nu de strijd voor hen allen aan zou gaan, dien zij nochtans niet tegen

mochten houden zoo hij voor zijn geweten anders moest. Maar - de meester noemde hem ook zijn eigen besten vriend -, hij meende dat Tamalone om een andere reden de stad verlaten wilde, en toen hij, dichter bij hem staande, hem streng en dringend aankeek en hem vroeg tot zijn eigen best vooral trouw aan zijn woord en aan zich zelf te zijn, toen voelde Tamalone, met rood gelaat, weer of 't lang geleden was en zijn vader bij hem stond - het was een oud, week gevoel van nietigheid en liefde beiden, zijn hart werd vol weemoedig blij begeeren zooals zij wel kennen die in een groote stad geheel alleen zijn. En wat Folcore verder zei de verstond hij niet, hij begreep op eens dat hij onwillens, door het dwalen van zijn gedachten, iemand bijna een schrikkelijk kwaad had gedaan, een vrouw die hem haar geluk had toevertrouwd. Hij vergat hoe de dag stiller was geweest dan hij in lang had beleefd, en toen de meester zweeg, vroeg hij met ongeduldigen hoofdknik, zijn geluid klonk frisch.

‘Wanneer komt gij?’

‘Morgen vroeg,’ zeide Folcore en lachte.

Dan drentelden zij tevreden over het gras heen en weder, pratend met goede hoop, tot de hemel verkleurde en Tamalone vertrok.

Hij liep makkelijk en opgeruimd over den weg en hij lachte soms in zich zelf, omdat hij zich, ondanks zijn zucht naar het land waar Simon met het kind vandaan was gekomen, moedig voelde, trouw aan zijn woord te zijn: een zwerver zonder eer of vaderland, zelfs zonder God misschien, die voor 't eerst van zijn leven een plicht ging vervullen jegens een mensch, een vrouw, niet omdat hij haar liefhad, maar omdat hij geen kwaad wilde doen, zooals hij eertijds deed in 't vrije leven. En argeloos verzon hij wat hij haar zeggen zou om vergeving te vragen dat hij dien ochtend niet gekomen was, zij zouden morgen trouwen, slechts één dag later. Dit waren zijn gedachten, doch wat inderdaad de vlugheid in zijn bloed bracht en hem fiks deed stappen waren de gedachten noch het plichtsbesef, het was de luchtige eenzaamheid waarin hij eindelijk

weer het gemurmel hoorde van zijn hart, en het ruime land en de vrijheid van te loopen als weleer.

Maar toen de schemer dichter was geworden en de blozende maan weer over het duister der boomen rees, herinnerde hij zich den ochtend en de verwondering die hem bevangen had; hij voelde de stilte weer waarmee de dag begonnen was, de bron waar de ongeslaakte zuchten zijn werd voller, de weemoed trilde, en met zijn ooren de tierigheid der zomerkrekels in de velden hoorend en met zijn oogen den landweg en de heesters ziende, wijkend in den zilveren schemer, dacht hij of de waarheid, de troost, het eenige waarom een mensch kon schreien, hem niet nader dan ooit was geweest...

Maar de dag was voorbij, de tijd voor hopen al lang vergaan.

Hij liep voort in het duister uren achtereen, terug naar de stad en de menschen, naar eene die hij niet liefhad.

En de volgende dag werd een der zwaarste van zijn leven.

[Hoofdstuk 10]

In den ochtendstond liepen al mannen en vrouwen met de kinderen aan de hand langs de haven waar zeelieden op de galleien blootsvoets bezig waren, sjoerend aan touwen met geroep overboord of groote tonnen water dragend; het windje woei geurig van het pek, aan den wal begonnen de muzikanten al weer vroolijk met elkander muziek te maken. Het was daar een verward, maar ingehouden vriendelijk gezwatel van menschen die lachten uit een overvol gemoed, en het scheen wel zoo in de heele stad te wezen, want die er aan kwamen op de kade brachten een eender geluid mee van goedmoedigheid, en hoop, en broederschap. De hemel was licht verguld, de haven blonk in frissche pracht.

En heel in de vroegte had Tamalone Meron Joseph en broeder Lorens gevonden, hij liep daar tusschen hen beiden met drukke beweging en zeer veel woorden, herhaald en weer herhaald om duidelijk te verklaren waarom hij op den trouwdag niet gekomen was. Joseph zag zwijgend rond met zijn baard recht vooruit, de broeder mompelde bij wijlen iets ten antwoord, hoofdschuddend want hij was zeer ontdaan, hij had leed gezien van schepselen die hem dierbaar waren: heer Lune in vreeselijken toorn, daarna den ganschen nacht in droef gebed, de zusters met betraande oogen. Omtrent Maluse wist hij niets, hij schudde weer zijn hoofd en prevelde meewarig. En toen hij over haar gesproken had liepen zij drieën zwijgend in het gewoel. Op den hoogen spiegel van het admiraalsschip, rijk met zijn standaard in 't midden van de haven, speelden de hoboos en matrozen zongen een grappig lied. Eensklaps stilstaande zeide Tamalone welberaden:

‘Ik moet haar zien. 't Is dwaasheid van heer Lune.’

Joseph knikte en de monnik, blijder kleurend, voerde hem dadelijk mee aan den arm.

De bisschop zat met gevouwen handen voor een gebedenboek op een lezenaar en sloeg toen Tamalone naderde zijn oogen rustig op. Er was niemand anders in de zaal, de vensters stonden open voor de lauwe morgenzon. Tamalone zeide op luchtigen, vergoelijkenden toon, soms vragenderwijs herhalend, waarom hij op den dag van 't huwelijk op reis was gegaan, maar de ware reden verzweg hij en ook van Folcore sprak hij niet; hij wist niet wat hij misdaan had en Maluse zou hem gewis vergeven. Hij vroeg waar zij was omdat hij met haar spreken wilde en wachtte op antwoord. Maar heer Lune bleef hem met gevouwen handen aanzien.

En wachtend in de stilte der zilveren zaal, - er was buiten wat dartel roepen hoorbaar - beving hem onder den blik dier oogen de vrees die hij zoo vaak had gevoeld voor groote heeren, het was de ellendige gewaarwording die hij van de jeugd al kende, dat hij vervolgd werd zonder iets misdaan te hebben.

En in de flonkering der luchters en spiegels ontwaarde hij achter zich een dienaar gebogen staande, twee schouts van het gerecht traden met hun pieken eerbiedig in de deur. Hij keek naar heer Lune en vroeg weer, maar de bisschop zag hem slechts aan. De schouts naar voren komende zeide iets dat hem betrof, heer Lune knikte.

En hij liep mede met vragend gezicht, en zich omwendend bij de deur zag hij hoe de bisschop zijn oogen neersloeg om te lezen in het gebedenboek, aan het einde van den marmeren hof onder de bladeren zat broeder Lorens over zijn bidsnoer gebogen en bemerkte hem evenmin. Tamalone begreep niets, de menschen leken zinneloos.

Maar in de binnenplaats der gevangenis waar hij tusschen donkere muren met het blauw daarboven aan den ring gebonden stond, voelde hij zich weer de zwerver van vroeger tijden die listig moest zijn, en hij lachte even. Er was iets dat hem verlicht deed ademen, hij had met de stad gedaan. Al stond hij hier gebonden, er

zou nu weer echte vrijheid zijn... Tegenover hem in de kille plaats loerden achter een hek drie anderen met donkere oogen, hoog over de muren waar de hemel blonk ging vaag geluid van burgers aan de haven, of er vroolijke lieden speelden, schalmeien klonken er ook en belletjes en een fluit.

En terwijl hij bedacht waarom hij toch gevangen mocht zijn, schrok hij en hoorde uit het zwarte poortje achter zich een ontzettenden kreet, dan kreunen, diep en lang, uit een warme menschenborst; dan weer een kreet, en kreunen langgerekt of de dood er kwam - twee menschen in angst en pijn kermden om het leven. De drie achter het hek drukten hun wangen tegen de spijlen met oogen opgesperd. Tamalone zag een verbeelding van wat geboomte in een landschap, maar het zonderling beeld verzwond, omdat hij luisteren moest naar het voortdurend erbarmelijk gesteun, en met zijn oogen zoo groot als die der gevangenen tegenover hem zon hij, wringend, trekkend aan zijn banden hoe hij weg kon komen, de banden knelden al te vast. In de blauwe lucht gonsde zacht

geruisch van stemmen. Maar toen eindelijk het kermen verstierf vergat hij waar hij was en wat hem dreigde, hij merkte de koelte, zijn hoofd werd frisch zooals het soms vroeger was geweest. Hij luisterde naar het geluid in de hoogte, het was of hij zijn naam hoorde of misschien een zucht dichtbij.

Daarbuiten bij de schepen in blanken ochtendglans wemelde het van vele menschen, van vaders met hun kleinste kinderen op de schouders, van kameraden luidruchtig te zamen in roode, gele, blauwe kleederen van velerlei fatsoen, van vrouwen aan den hals van heur minnaars of zij alleen waren in die hartelijke drukte, en banieren wapperden op het water dat overal rimpelde. Barken waaruit bijgeval reeds even een bazuin klonk dreven langzaam het vlaggeschip rond en zeer vele bootjes voeren heen en weder. Waar zij aanlegden nabij het paleis stonden de soldaten in rangen, de kardinaal moest daar komen om de vloot te zegenen, dan zouden de gilden beurt voor beurt hun schoonste lied nog blazen.

Maar het wachten duurde den ganschen noen en bij enkele groepjes in de fellere zon werd het al minder druk; mannen stonden dicht bij elkaar en drentelden pratend heen, een hoek om in de schaduw der straat. Anderen die aankwamen liepen langzaam met vragende gezichten en spraken bedaard. Er werd gezegd dat de vloot eerst morgen ging. En onverwachts ontstond er verwarring op de kade, de krijgslieden traden in de richting van het Plein, het volk drong er ook heen, met geroep en jolen achteraan.

Tamalone was niet lang in de gevangenis gebleven. De rechters in de zwarte zaal hadden hem toegesproken, zeggend dat hij een verrader der stad was, maar dat hij door de bede van den bisschop genade had gekregen. En zij hadden bevolen dat hij voor het vallen van den avond de stad moest verlaten. Toen was hij, verwonderd wat er gebeurd kon wezen, naar buiten geleid.

Daar zag hij Joseph wachten wien hij alles vertelde. En toen zij de marktstraat in sloegen kwamen zij Seffe tegen, ellendig

krank, met den anderen arm, den rechter, in een doek gewikkeld, er was bloed op zijn ampele kleederen, zijn oogen glommen zoo alsof hij ziek was. Eerst kon hij niet spreken omdat hij zijn meester ziende schreide met afgewend gelaat, twee vrouwen stonden meewarig te kijken. Hij droogde zijn wangen niet. Onduidelijk, door snikjes afgebroken, vertelde hij dat hij van den vorigen avond toen hij terugkwam in den kerker gefolterd was, omdat de rechters alles van hem wilden hooren, altemaal dingen die hij niet wist, omtrent Folcore en mannen die hij niet kende, - ook zijn rechterhand was hij nu kwijt, hij zag hulpeloos naar het windsel, en op den grond stampend schold en vloekte hij Folcore, zijn meester, iedereen, hij wilde geen antwoord meer geven, maar liep driftig door de omstanders heen, vloekend met betraand gelaat en jammerend: 'Mijn hand, hoe kan ik nu eten, ach mijn arme hand!' Die hem nazagen fronsten de wenkbrauwen en vroegen Tamalone wat de jongen gedaan had, maar die wist het niet. En er ging veel vragen en gissen van den

een tot den ander in het straatje, de naam van Folcore werd genoemd, en mompelend liepen de menschen voort, de vrouwen hun kinderen dragend, de mannen er achter.

Op het Plein schalden de trompetten, daar scheen de zon. De muzikanten in verschillende troepen riepen hun vroolijkheid door de menigte en bliezen dan, omdat zij niet wachten konden tot den morgen, de nieuwe wijzen die zij geleerd hadden, hun oogen glommen onder het blazen en menig hupsch vrouwtje tripte er licht over de steenen klaar voor een dans. Voor de paleispoort stonden aanzienlijken in goudlaken en purper en zijde, Tamalone herkende er enkelen en zag ook den bisschop die er bij was met zijn baard en zijn gulden mijter. Maar het middaguur klonk van den toren, hij had geen tijd te verliezen en liep voort.

En nadat hij met Joseph had beraadslaagd hoe zij wachten zouden tot Folcore verscheen, en hoe zij wanneer er onraad dreigde met Simon in het schip zouden vluchten, nam hij afscheid en ging naar het huis aan het kanaal.

Verde en Zilia de zusters stonden in hun witte gewaden gearmd aan de deur. Zij schrikten, maar schenen verheugd; en hij groette en liep door en trad de woonkamer in.

Daar zat Maluse in het licht van het venster, de hond lag er ook. Zij stond op en kwam dicht bij hem. Hij zag haar oogen bijzonder zacht van blijdschap en haar aanziende wist hij niet wat hij te zeggen had. Maar hij nam haar hand en begreep op eens hoe hij haar misleid had door haar te kussen en zijn lief te noemen, zijn gelaat werd rood van schaamte. Hij stond onbeweeglijk. Zoo bleven zij een poos hand in hand, zij tot hem opziende terwijl haar lippen soms even trilden. Hij wist dat hij eerlijk moest spreken, maar hij durfde niet omdat hij zag wat zij hoopte. Toen weifelde hij of hij haar liever weer zou misleiden dan haar het groote leed aan te doen. Maar - als zij zich eindelijk tot hem overboog, wendde hij zijn hoofd af naar het zonlicht in het venster en zeide zacht dat zij niet trouwen moesten, dat hij slechts doen kon wat in zijn aard was.

Toen naderde zij en snikte aan zijn borst. Dat duurde niet lang, het werd weer stil in de kamer. En terwijl hij zoo met droef gelaat naar buiten zag trok zij zelve haar hand uit de zijne terug en vouwde de vingers te zamen. Zij zeide niets, zij stond zeer stil. Toen wist Tamalone dat deze vrouw die hem beminde zooals hem nooit een bemind had, haar hoop had opgegeven.

‘Maluse,’ zeide hij met innige bedoeling, en voelde zich een dwaas.

Hij was gekomen om zijn hart uit te spreken, om al zijn lang verzwegen ellende te vertellen aan haar die hem liefhad, om vergiffenis te vragen vooral, en nu zag zij hem zoo zachtmoedig aan, zoo liefderijk en zoo klaar, dat hij dit slechts voelde: als een dwaas stond hij hier in de kleedij die voor 't huwelijk was gemaakt, geen woord kon hij bedenken en wist niet wat te doen. Zij zeide iets dat als vaarwel klonk in vloeiend geluid, maar hij verstond het niet, haar oogen had zij neergeslagen. Hij begreep dat hij niet dralen mocht en ging heen, maar onder het gaan dacht hij dat hij haar nochtans niet voor het laatst had

gezien. Toen hij weg was hief Maluse haar hoofd, staarde in den klaren dag en bedekte haar oogen met beide handen.

Overall in de straten was het woelig van mannen te zamen geschoold, de vrouwen bleven bij elkaar met de kinderen, ernstig en bedrukt zooals zij in tijden van beroering of naderend onheil zijn. Op het Sint Janspleintje werd Tamalone luidruchtig omringd door lieden van de werf, zij ondervroegen hem, hun gezichten waren donker van verborgen hartstocht. Daar stond Rosse ook bij en de breede Bentrane met zijn glimlach en de armen gekruist, en heer Beconio, jong en geestdriftig, die het luidste riep. Uit alle vensters der woningen rondom leunden menschen naar beneden. En in het verward door elkander roepen, het vragen en schreeuwen, waren er die voor zeker beweerden, dat de lieden van heer Candian wachtten op het woord, voor het oproer gewapend. Anderen zeiden dat in het zuiderkwartier de wevers en de looiers al vochten, maar dat waren gewis de volgers van heer Candian niet, - het Plein heette vol krijgs-

volk te staan. En plots, zonderling snel, diep ontroerend voer als een schok van mond tot mond het bericht dat Folcore en zijn vrienden er waren, Tamalone had het gezegd. De stemmen klonken hooger, de mannen zwaaiden hun gespierde handen en riepen Sinte Maria, uit de venstertjes werd gegild. Van de Muntbrug, uit de zijstraten snelden anderen aan, in het verbijsterend geraas klonk ‘Folcore, Folcore!’ bovenal. En steeds meer kwamen er, opgewonden, bezweet van het lopen in de hitte des middags. En er werd geschreeuwd dat Folcore gevangen was, Folcore gevangen door het verraad van Seffe den dief! Folcore gedood!...

In de wilde verwarring stond een fel gelaat boven de woedende mannenhoofden verheven, een scharlaken figuur te midden der uitgestrekte armen, Tamalone met gebalde vuist omhoog, - en ginder rees nog een man, en nog een met lichtend staal, het pleintje weergalmde van woedende geestdrift, boven uit de vensters der huisjes gilden de vrouwen.

[Hoofdstuk 11]

En dit was een der zwaarste dagen van zijn leven.

Aan alle zijden raasde 't rumoer. Door alle straten en stegen snelden mannen met groote schreden in één zelfde richting, voortvarend of plotseling een lang verwacht sein was gehoord, de krachtige kreten klonken gelijk en diep van begeerte. Zoals wanneer de harten van het beste des menschen vol zijn, de gloed van hart tot hart slaat, zoo was de gloed van man tot man geslagen die langen tijd onbegrepen, redeloos, zijn beste natuur had verborgen. De feesten, de schoonheid des zomers waren vergeten, een naam had hen beziel, - in hun sierige kleederen, ongewapend, drongen zij voort schouder aan schouder om

dadene van vrijheid te doen met hun kracht.

En op het Plein werd het een schrikkelijke strijd. De volgers van Candian en de andere edelen, met de zwarte strikken, weerden zich tegen de soldaten rondom en zwaaiden hun bijlen. Aan de hoeken der straatjes bliezen trompetters om hun gildebroeders samen te roepen. Van den kant der haven drong de menigte onstuimig aan op het paleis, de piekeniers en de stadswachts met hun blinkende helmen weken ruggelings achteruit, en toen opeens zware steenen omhoog werden geslingerd naar het venster waar de hertog fluks verdween, haastten zij zich binnen de poort onder wilder geschreeuw.

Het werd een zware dag voor velen in de stad.

De noodklok in den toren luidde, luidde in wanhopige maat, de heerlijke zonscheen hoog uit den hemel over de pracht der kerk en haar stralende koepels, over de cypressen daarginds, over het wijde Plein, en daar krioelden duizende mannen dicht te zamen in woedend geraas, - geraas als van een vervaarlijken brand, niets dan

geraas, zóó ontzaggelijk, zoo dolzinnig dat niemand meer dacht en niemand wist wat er gebeurde in 't heet gedrang waar iedereen vocht. En steeds meer kwamen uit de straten in 't licht. En in alle borsten klopte een hevig hart.

Het worstelend, schreeuwend gewoel met flitsen en lichten van staal overal stuwde geweldig op tot de kerk, tot het paleis, en keerde door stekende, houwende soldaten gedreven sneller terug naar den kant der boomen, en de lucht werd fel van de kreten als van dieren in nood, van het hoonen en van den moordlust. De klok in den toren jammerde dol in al die jammerlijkheid.

En waar met woeste vuisten de mannen weer voorwaarts vochten in dien brand van het beste der manlijkheid, daar vielen de zwaarden geregeld en de weerloozen vielen in de benauwdheid neer.

Maar de middag verzwond, de hemel verbleekte.

En waar het Plein leeg werd voor een wijl vloeyde het lieve bloed in het zonlicht op de steenen, de voetsporen, waren er rood. Mannen lagen op de borst,

op den rug, met armen wijd uiteen, met monden open van de laatste pijn.

Een ramp, dat was een ramp. Zóó vele burgers stierven op het Plein van hun stad midden in den strijd hunner vrienden. Daar lag een jong edelman fijn en wit in den dood. De groote Bentrane lag daar en riep den heiligsten naam en lachte nog even naar boven. Tamalone zat daar bij den hoek met bloedend gelaat en zag rond naar de trappelende beenen. En hij voelde de liefde tot de menigte der menschen, en hij beefde in zijn hart en kon niet meer zien van de tranen.

Maar toen de rappe zeesoldaten met korte treffende slagen der zwaarden hadden aangevallen was het gedrang zonder verweer in de schaduw der straten verdwenen. De dooden lagen eenzaam. Voor de kerk was het weer ruim en zoel van het windje, de koepels blonken, de toren rees hoog in den blanken hemel. Daar klonk een klaroen van den trans, het lichaam van een edelman viel van boven naar beneden geslingerd te pletter op den grond - de krijgslieden die er zaten schenen verbaasd,

maar lachten weer en bekeken hun wonden. De noodklok sloeg niet meer. Voor den ingang der marktstraat en nabij de haven hanteerden de soldaten den ganschen namiddag hun wapens nog in herhaald schermutselen; maar edelen, raadsheeren, geestelijken liepen in het late zonlicht weer naast elkaar, ronschouwend, bevelend met kalme gebaren. Op het Plein, bij het paleis en de kerk, was het veilig toen de eerste avondkoelte van den zeekant gewaaid in de banieren van Sint Marcus speelde.

Doch elders in de stad, in de stegen en duistere hofjes, ging het geraas van hartstochtelijke mannen dicht tusschen de huizen voort. Dat klonk vreemd onder het kleppen der avondklokjes. De spieren stonden hard, de vuisten waren klaar. In den schemer waar men niet duidelijk zien kon - de kerspel dienaars ontstaken de lampen in de nissen der heiligen niet - werd menige langgedragen wrok met messen uitgevochten bij het gillen van wanhopige vrouwen. Dan onverwachts drong een woedende bende schreeuwend weer naar het Plein. En menig man die terug

kwam geloopt van waar zooveel bloed lag, waar zooveel slagen waren gevallen, die in de onzekerheid van den vervlietenden dag aan den hemel niet meer wist wat recht of onrecht was, twistte met zijn besten kameraad, worstelde en viel, en voelde bloed aan zijn handen. Uit de huizen, uit poortjes en binnenplaatsen klonken kreten. En kinderen jammerden, en menige vrouw werd met groote vuisten geslagen.

Dat was een zware dag.

Maar van de torens der kerken tinkten de klokjes in den lichtloozen hemel omdat de dag ten einde ging.

Tamalone dwaalde en wist niet waar hij liep.

In de woning van Folcore kwamen de kinderen met Simon verschrikt door het bloed op zijn gelaat rondom hem staan, Joseph die gewacht had drukte hem in zijn armen. De oudste hielp om hem af te wasschen, de buurvrouw trad luidruchtig binnen, en boven den bak met het water van zijn wangen vloeiend fluisterde hij haar en zijn vrienden toe wat iedereen omtrent den meester zeide. Vrouw Teresa

hield haar doek voor de oogen, de kleinen zagen toe hoe Tamalone bij de lamp gereinigd werd, zij zwegen ook omdat er in hun huis nooit zooveel menschen waren. En terwijl hij zich droogde sprak hij tot hen alleen - zijn stem klonk week en zwaar -, zeggend dat Teresa bij hen zou blijven omdat hun vader nog niet terug kwam, hij zelf moest met Simon en het ander kind dien avond weg in het schip. Alleen de gebrekkige, die de jongste was, begon te krijten met de armen naar hem uitgestrekt. Toen liep hij inderhaast de deur uit, Joseph volgde hem.

Buiten waar de avond weer blank werd van maanlicht gingen zij zonder te spreken. Het geluid der burgers klonk ruw en zwaar langs de huizen, van twisten en vloeken, en klagend soms van pijn. Zij bleven niet staan en zeiden niets. Maar in het gedrang der drukkere buurten waar zij nauwelijks konden zien, zeide Joseph dat zij naar de haven moesten gaan. Tamalone, zijn hoofd heffend, antwoordde dat hij Polein zocht, de hond kon zich zelf niet redden omdat hij zoo zwaar was, hij

zou vóór middernacht wel in de galjoot zijn. Zijn vriend sprak dringend woord en wederwoord, doch berustte en liep heen om Simon te halen.

Tamalone ging verder langs twistende mannen, hij dacht aan zijn hond, en in zijn gemoed lag somberheid. Daar klonk een diepe toon dien hij zich herinnerde, daar waarde de teedere toon van een vraag, hij wist dat dit tranen beduidde. Hij had al geweend dien dag. Zijn hoofd was gebogen.

Op een pleintje stond hij stil, daar hoorde hij geen enkele stem. Er scheen een glans over de wolken. Hij zon waar hij Polein het laatst had gezien. Het pleintje was hem onbekend. Toen hij licht in een kerkdeur bemerkte trad hij daarheen om te weten waar hij zich bevond, en hij trad ook binnen. De kerk was verlaten, er lag slechts één enkele vrouw, zeer stil met haar gelaat in de handen, voor een altaar met één kaars in den muur. Er was nog een ander altaar, blauw en goud, daar brandden er drie. Tamalone durfde de vrouw niet storen in haar gebed, en wijl hij niemand anders zag om te vragen trad hij weer buiten, en liep voort op goed geluk.

Hij begreep niet waar hij kon zijn. Hij dacht slechts aan den hond, maar de onrust trilde in zijn hart. Toen herinnerde hij zich dat hij veel geloopt had, gister en vandaag. En in een ander straatje bleef hij staan, het bleek toch niet zeer donker te zijn, want de maan scheen achter de wolken en hij kon de huisjes duidelijk zien, het doof-de-lichten moest al geluid zijn ofschoon hij 't niet gehoord had.

Maar vóór hem in een nauw gangetje ontwaarde hij toch nog schijnsel van een lamp. Het gangetje was zoo nauw dat hij de muren voelde en de deur waartegen hij stiet zoo laag dat hij bukken moest.

Daar brandde een pit, en daar stond een meisje. Zij lachte. En zij sloeg haar oogen op en lachte, maar zonder geluid. Tamalone zag dat zij een wit hemd had en een blauw rokje, haar beenen en haar voeten waren slank. Hij zag ook dat zij met beide handen haar borstjes vasthield. Hij keerde zich om uit het licht en liep weer door de gang naar de straat.

Het was dom dat hij niet naar den weg had gevraagd. Hij dacht aan Seffe, aan

den bisschop, aan den hond, en aan iets van vroeger maar dat kende hij niet. De nacht was toch niet zoo donker en hij liep niet geheel alleen, want achter zich hoorde hij lichte schreden, of Polein hem volgde, maar die maakte een ander geruisch.

Eén klokslag klonk in de lucht en Tamalone keek op, hij vond het zoo dwaas dat de dag steeds volgt op den nacht, en de nacht weer op den dag. En toen openden zijn lippen en hoorde hij in den adem van zijn eigen geluid: Mevena... Het was een zucht in den nacht, het was ook een lach, het was ook een bede. Met armen uitgestrekt, met open mond ging hij voort. In een zijstraat vernam hij menschen, maar daar was het donker.

En toen liep hij weer op dat pleintje en trad de deur in waar het licht scheen. Hij kende de kerk.

Die vrouw lag nog geknield met haar hoofd diep gebogen, langs den muur in de schaduw ging een minderbroeder en ook achter zich hoorde hij iemand. Hij naderde dat altaar met de drie kaarsen, hij stond en zag op tot de Heilige met het

Kind. Haar oogen waren bruin, en stil, en klaar. Hij zag Haar diep in die oogen, de heiligen die er om stonden keken naar hem.

En Tamalone glimlachte en hield zijn handen op, en naderend knielde hij neder tot zijn hoofd op den steen lag.

De minderbroeder in de schaduw stond stil om te luisteren. Midden in de kerk knielde een meisje met een hand op de borst, zij bad niet maar zag naar den man in scharlaken voor het altaar. En de andere vrouw hief haar hoofd. Maar toen zij het snikken hoorde boog zij weer diep voorover. Het meisje verborg haar gezicht in de handen. En de minderbroeder in de schaduw knielde en bad voor een broeder.

[Hoofdstuk 12]

Het werd weer stil, zeer stil, want in den nacht daarbuiten was het eenzaam en die in het schemerlicht der kaarsen lagen luisterden eerbiedig of de smart voor het altaar der Heilige Moeder inderdaad voorbij was. En daar zij zelfs geen zucht meer hoorden, dachten zij alsof zij droomden aan het binnenste hunner eigen zielen, en de vroomheid dier aandacht was een zeldzame vrede.

Maar een groot geluid moest weer slaan in de stad, de tijd ging voort. Maluse rees en schreed heen in 't geruisch van haar kleet, de tocht voer door de deur.

De minderbroeder kwam voorzichtig voor de kaarsen staan waar Tamalone lag. Even aarzelde hij omdat hij niet durfde

storen, maar knielde dan naast hem neer, streekte zijn hoofd en fluisterde iets van deernis. En als Tamalone tot hem opzag kreeg de broeder tranen in zijn oogen, en zij fluisterden te zamen met hun gezichten dicht bijeen tot de Heilige opgeheven.

Toen zij heengingen in elkanders armen bleef Tamalone staan bij het meisje dat op den vagen vloer gebogen lag, maar de monnik voerde hem mee in den nacht, en naar het klooster waar hij hem bij de lantaarn die de poortier ophield op een kribbe te slapen legde.

In den ochtend ontwaakte Tamalone met een zucht en staarde in de zon die door het tralievenster scheen. Er kraaiden hanen, er tjlpten vogeltjes, in de eetzaal klonken al stemmen. Hij stond op, trok de pij aan die daar lag en knielde. En hij bad met klaar gemoed, smeevend om troost voor wie hij leed had aangedaan, om zegen voor wie hij niet helpen kon, om goedheid voor wie treurden in de stad. En aan zich zelf denkend opende hij zijn oogen en mijmerde naar het hemelblauw door de tralies; hij herinnerde zich

het klooster in zijn geboortestad, telde de jaren van het verleden, voelde de grootheid van het onverzadigd verlangen en zuchtte, tot hij zich bezon dat hij bidden moest en weer bad. Doch hij wist niet meer waarvoor. Daarbuiten was de stad met al de drukte en al de muziek, in het huis klonk het wakker gerucht van broeders aan het vroegmaal, hij wist niet waar hij rust zou vinden voor zijn vermoeienis. Zoo kwam de gedachte aan het einde van zijn leven, gelijk een koele wind, en daarmee een glimlach om zijn mond. Maar dan bespeurde Tamalone allengs ook bitterheid in zijn hart en besepte dat hij immers nooit zeker had geweten of hij bidden mocht voor zich zelf. En dien eersten ochtend, in die diepe vroomheid na zooveel tijd herboren, in het verlangen naar God, weende hij. En die dagen werd het weenen zijn vreugde.

De overste, een goedertieren man, zat dikwerf naast hem in de cel om liefderijk met hem te spreken. Hij kreeg vergunning om niet naar de regelen te leven zoolang hij de gelofte niet had gedaan, hij mocht

zich na de mis van de kloosterlingen afzonderen en behoefde niet samen met hen te arbeiden. De minderbroeder, die hem iederen morgen bezocht, blozend van de buitenlucht, bracht pergament, inkt en kleuren en een schoon gebedenboek als voorbeeld, zoodat hij eenzaam werken kon.

De dagen duurden zoo lang, van de morgenbel tot de vesper. Gebogen zat hij de heiligen te teekenen; soms in hooger ontroering herkende hij onder het penseel een gelijkenis van iets dat hij voorheen had gezien, soms keek hij op naar het venstertje en soms naar den muur waar de zon op scheen, maar hij dacht niet, zijn vingers werkten voort en hij hoorde steeds dezelfde onnoembare stem van smachten naar datgene waar geen einde aan is.

En de nachten, wanneer de wereld sliep, werden schrikkelijk groot, hij sloot ten leste zijn oogen voor de duisternis om te rusten; doch de tranen vloeiden weer, hij kon niet denken en begreep zijn ontroering niet. Dan bad hij tot hij insliep onder het bidden. Maar wanneer hij ontwaakte in de duisternis

waren zijn oogen nog nat, dan richtte hij zich op en viel weer neer op het bed, en wachtte met kloppend hart op het geluid van de wereld.

Na een poos geviel het dat de poortier hem een brief gaf van Meron Joseph. Hij schreef dat Tamalone het klooster niet moest verlaten, de verspieders wisten waar hij zich verborgen hield. En dit lezende voelde hij de reinheid van zijn wezen besmet en werd zich bewust dat hij immers den menschen niet was ontvlucht.

Dien morgen werkte hij luttel. Voor het eerst trad hij weer buiten in de zonnige gaarde waar twee broeders bezig waren de druiventrossen te binden. Het was een luwe dag. De wind speelde in het loof, de hemel straalde, er klonk een liedeken ergens op het pad achter de doornenhaag. De minderbroeder die over het bruggetje aan kwam loopen, glimlachte verblijd als hij zijn vriend in het zonlicht ontwaarde, hij meende dat hem de eerste vertroosting al geschonken was. Maar Tamalone bleef zoo te midden der bladeren in gedachten staan, dat Lorens na de groetenis zweeg

en voor zich zag en de glans van zijn gelaat verdween. Zoo stonden zij een wijl alsof zij luisterden naar het gemompel der broeders die bukkend werkten, of naar de melodij die daarbuiten gezongen werd. Wel begon Tamalone eindelijk te spreken, over de kinderen van den timmermeester, doch hij scheen zich plots te verwonderen, vervolgde niet wat hij te zeggen had en gaf slechts met enkele woorden de vier ringen van zijn hand om ze aan vrouw Teresa te brengen. Dan trad hij langs de wijnstokken den hof door, zijn aangezicht naar de doornenhaag gewend waarachter die jeugdige stem het liedeken zong, boog zich neder over de welriekende kruiden en keerde in de koelte van zijn cel terug waar hij zich aan den lezer zette.

Hij kon echter niet zeer ijverig werken, en bidden evenmin, want hij had de koestering van de zon gevoeld en de zomerwarmte scheen de eerste troost na dagenlang weenen te zijn. Vreemde gedachten, nieuwe gezichten zijner verbeelding bekoorden hem menigwerf zoo, dat de kleuren droogden aan het penseel omdat hij te lang

door het tralievenster staarde, waar buiten de luwte in de bladeren ruischte, waar een klein belleken klonk of somwijlen het behagen van broeders, die na den arbeid in het lommer poosden, verneembaar was. Toen de hemel verschoot herkende hij enkele der stadsklokken weer aan maat en klank. En toen het donker was geworden hieven in de kapel de monniken hun smeekzangen tot de Koningin der maagden aan, hoog in den koelen nacht, en staande, de armen gekruist, zong Tamalone ze in zijn eenzaamheid met schuchtere ontroering mee, vers na vers, lof na lof, tot het amen galmend verstierf en hij huiverde, maar niet wist of het van de avondkoelte of van vrede was. En zijn oogen ontsluitend lei hij zich op zijn kribbe.

Maar dan werden de gepeinzen wakker, een voor een. En daar hij dien ochtend aan de kinderen van Folcore gedacht had, aan vele menschen, en daar hij in den zonneshijn gestaan had en achter de haag de stem had gehoord van iemand die hij niet zag, vroeg hij wat het mocht wezen, dat te eener tijd zijn verlangen naar de

hemelsche rust trok die ieder sterveling ten leste zaligheid acht, en te ander naar al de heerlijkheden der aarde, die een goed man ziet en hoort en liefheeft? De handen vouwend bad hij de barmhartige Maria, de genadenrijke, om hulp in zijn wankelmoedigheid, want hij wist dat hij niet leven kon gelijk de heiligen doen en hij vreesde de verzoeking der vrijheid waarin geen zorgen bestaan, geen zonde of zondeloosheid. De vrees dreef hem voort tot hij doolde gelijk een kind in vragen en vragen, tot eindelijk als eenig antwoord de welkome tranen weer vloeiden en hij dit slechts wist, dat hij boordevol van liefde was. En hij luisterde wat er te hooren mocht zijn van God in den hemel en van de nachtelijke wereld, de wereld was stil en de stilte rood van verlangen.

Des ochtends na de mis voelde hij neiging om weder in de gaarde te gaan, om te hooren of er misschien gezongen werd achter de haag, maar hij bedwong zich, werkte gestadig en wilde niet denken. Zoo leefde hij enkele dagen in arbeid, in gebed en ingetogenheid. Maar op den

eersten Zondag, nadat hij, de handen gevouwen, uren naar het venstertje had gestaard, begreep hij dat hij niet gelukkig was. Het bloed klopte in zijn hoofd en zonder aarzelen liep hij toen door den ommevang naar buiten in den lichten, heeten dag.

Vier jonge broeders, die daar zaten op de bank voor de vijgeboompjes, riepen hem tot zich. Zij bloosden van lustigheid, hun oogen glansden. Tamalone, zich tusschen hen nederzettend, beantwoordde hun vragen terwijl hij rondkeek naar de pracht van den zomer. De poortier voegde zich bij hen en ook broeder Lorens, maar deze zeide niet veel, omdat hij liever met zijn vriend alleen wilde zijn en omdat hij de uitbundigheid der jongeren niet verstond. En Tamalone, zonderling gewekt uit de aandacht zijner zinnen die slechts de warmte en het licht genoten en den wildzang in het groen, luisterde opeens naar hetgeen gesproken werd. De poortier vertelde, dat iederen ochtend een zeer jong meisje buiten op het pad kwam zitten, broeder Lorens scheen haar te kennen want zij rees altoos om hem te groeten

en aan te spreken zoodra zij hem zag; en soms gebeurde het dat zij heenging naar de stad met denzelfden man, die eenmaal een brief voor broeder Tamalone gebracht had. Terwijl de monniken weer oolijk schertsten, zagen broeder Lorens en Tamalone elkander toen aan, er ging genegenheid uit beider oogen, maar dan scheen de eerste ietwat bedroefd te worden en de ander zocht weer in zijn eigen gedachten.

Toen Tamalone, voor hij zich te rusten leide, de smeezangen zong, zag hij in zijn verbeelding de Heilige Maagd met een lach, er waarde in haar wezen herinnering die hem diep ontroerde en in teedere geheimenis bloeide tot beelden, schitterend en toch schemerig in het vervluchten, verscheiden en toch eender, van oudsher bekend en toch nieuw verschenen. En de maat van zijn zang vloeide smachtend en het amen versmolt in een zucht van geluk. De klare hemel tintelde nog als de laatste bel klonk.

In die duistere uren voor het weer daagde, ontwaakte zijn rede uit de bedwelming waarin zij zoo langen tijd sliep, en

toen scheen het of er waarlijk een strijd van vertwijfelen in hem zou beginnen. Nauwelijks echter zag hij dat hij niet den menschen ontvlucht was, maar het vergeten en zijn eigen aard en de waarheid die de hartstocht in het verleden geleerd had, de waarheid dat sinds de liefde in hem ontstoken was, hij ten einde moest branden tot hij als een licht vergaan zou, als een star verschietend in den hemel waar niemand van weet, dat de hartstocht zijn eenige troost kon zijn, of de kalmte zijner droomenrijke jeugd keerde weer in 't gemoed, lichter en koeler, zwevend in zuiver vertrouwen. De gepeinzen daarna gingen onbewogen, en als de eerste haan kraaide had Tamalone al lang de lucht door het venstertje gade geslagen, hoe zij verbleekte met de kleine starren, hoe de morgen zich openend wonderlijk velerlei heimelijkheden van hoop verwekt.

In den slaap droomde hij van een vrouw die hij bemind had, zij boog en kustte hem en haar wederkussend weende hij zachtjes, maar de vrouw was dezelfde niet meer, want hij wandelde over een bloei-

enden berg met iemand dicht bij hem en er werd een lied gezongen. Toen hij ontwaakte lachte hij en zag de zon op den muur van zijn cel.

Dien dag - hij was toen drie weken in het klooster - werkte hij in een luchtigen zin, gedachteloos en zonder vermoeienis. Bij de zesde namiddagbel eerst rees hij, legde zijn penseelen voorzichtig nevens elkaar, en begaf zich naar de eetzaal waar hij zich bij de broeders zette. Maar hij sprak niet, en in den tuin later antwoordde hij de overste die heen en weder met hem ging, kort, schoon met heldere stem. De lucht was welriekend, de krekeltjes zongen al, het stadsgerucht in de verte werd duidelijk zooals het in den schemertijd is. En reeds waren de broeders allen binnen gegaan voor den avondzang, maar Tamalone draalde nog, turend in de schaduw van het geboomte, waarachter soms het roepen van mannen over het water klonk.

In zijn cel, terwijl hij luide vers na vers aanhief, bedacht hij dat hij dien dag welgemoed was geweest ofschoon hij de oorzaak niet kende. En toen het eindelijk stil was

geworden in het huis, leide hij zich niet neder, maar stond en vroeg zich zelve of hij iets goeds kon doen. En hij bad.

Weder zag hij op naar den nachtblauwen hemel zichtbaar door het venster, zijn bloed ontroerde. Dan opende hij de deur en kwam in den voorhof waar hij stillekens de poort ontgrendelde. De frissche lucht woei binnen. De poortier trad slaperig uit zijn deur met de lantaarn en vroeg:

‘Waar gaat gij heen?’

‘Dat weet ik niet,’ riep hij terug en verdween in het duister.

Tamalone liep over het bruggetje snel het pad op, met zijn gelaat naar boven gewend, met zijn hand op de borst, op het kloppend hart.

[Hoofdstuk 13]

Het was die zomer toen de vreeselijke pest in Venetië heerschte, gelijk in alle Christenlanden, en zoo veel burgers stierven dat die leefden hun goed geloof verloren en aan het einde van de wereld dachten, door de predikers voorspeld. De menschen werden anders, het leven brandde in iedereen. De zwakken zaten eenzaam op de zonnige pleinen te wachten in starre vrees, de simplen slopen argwanend rond, zinnend op duistere daden, het schuwe dievenvolk, driest en wreed geworden, bedreef schandelijkheden gruwbaar slecht in den lichten dag. Er waren wel lieden die den angst voor den dood niet meer voelend, doch slechts den eerbied voor zijn geheim, met de zusters van barmhar-

tigheid de woningen binnengingen om te zien of daar iemand gestorven was; dan traden zij met donkere oogen aan de deur en één klepte zijn bel zoodat wie het hoorde een kruis kon slaan, en dan schreden zij zachtmoedig voort naar het volgend huis. Maar dat waren weinigen en dat waren zij die hun geloof behielden, dat waren degenen die de arme dooden met zoo lichte handen te ruste leiden als moeders hun wichten doen, dat waren de oprechte kinderen van God die naamloos zijn. De mannen die hen met de baren volgden maakten geraas van dronkenschap, van boertigheid en ruwe haast terwijl zij de lijken door de schaduw der straatjes droegen, en wie ze naderen zag bracht verschrikt de hand aan den mond, sloot de deur en bad daarbinnen wanneer de tred der dragers met het rinkelen der munten in hun buidels in de stilte voorbij ging. De bedelaars vroegen geen aalmoezen, want de rijkste heeren riepen hen in de paleizen om hun iets te vragen; maar menigeen die hongerig, met misdadige begeerte kwam, vluchtte ijlings naar buiten in den zonne-

schijn, snoof verbijsterd de zomerlucht in, en verkoos het gebrek van zijn buurt achter het rietland, boven de ellende die hij zoo pas aanschouwd had. Op de verlaten pleinen, op de bruggetjes en in de straten weken de burgers ver voor elkander uit, terwijl de een naar het gelaat van den ander loerde of het zwarte kwaad daar was of de wanhopige blik van wie zekerheid had. De jonge edelen en de jonge vrouwen, meenend dat de dood niet nadert waar de jonkheid vreugde viert, voeren met snarenspeel en verliefdheid in hun gondels over de kanalen en schonken zingend de kannen vol, schaterend om den overvloed van wijn en zonlicht, hun tierigheid geleet vaak de glansen van den westerhemel en verborg in waarlijk prachtigen schijn de kleinmoedigheid der jeugd, - daar voeren mannen met heete wangen en luide keel, wier kinderen dien dag gestorven waren, daar voeren vrouwen in weelderigen tooi met open armen en den blik der vergetelheid, wier minnaars op de sponde lagen. In alle kwartieren, des daags en des nachts, klaagden de klokjes

ter uitvaart van zielen, doch weinig Christenen baden bij de eentonige mare, de uitbundigheid van gezang en kreten schalde verdwazend alom in de droevige stad.

In deze wereld keerde Tamalone des nachts uit zijn wanhoop terug.

Van de woning der kinderen, waar hij behoedzaam, voor de schouts beducht, langen tijd aarzelend, zonder geluid te vernemen, bij de deur had gestaan, was hij naar de haven gelopen, van daar naar het groot kanaal, ter zijde van Maluses huis, en van daar door donkere straatjes met zonderling gerucht van burgers die onzichtbaar nog waakten, naar de kerk van Sinte Maria waar hij geweest was voor broeder Lorens hem naar het klooster bracht.

De kerk was geheel verlaten. De Heilige Moeder met het Kind aan de borst tusschen de kaarsen op het altaar, staarde recht naar voren. Tamalone herinnerde zich de plek op de steenen waar een meisje gebogen had gelegen, en hij ontroerde tot die donkere rijke vervoering welke de hartstochtelijk dorstenden kennen, wanneer zij in de oogen van een mensch

een onpeilbare belofte hebben gezien. Hij dacht aan het meisje, waar zij kon wezen, wanneer hij haar zijn liefde mocht geven. Hij wist dat er geen verandering meer in zijn wezen kon komen, hij had geen verleden en droefheid kon voortaan enkel in gepeinzen zijn. Die kerk van Sinte Maria was de plaats van verblijding. Hij smeekte met zijn armen omhoog, en biddend zag hij in het klaarder bewustzijn zijner vervoering dat het deugd was nimmer te weenen en immer zijn vreugde aan de liefste der menschen te geven. En hij weende en knielde voor de Moeder, en de nacht was geurig en frisch, en de klokjes in de hoogte klonken teeder en zuiver als het gemurmel van een kind in de wieg.

Dien ganschen heerlijken nacht zwierf hij rond en hoorde het klepelen alom, maar hij wist niet wat het beduidde.

En toen hij in den vroegen dageraad in de straat der noorderkade liep, zag hij de deur van het huisje opengaan, daar traden lieden buiten, mannen en ordeusters. Hij herkende Simon en Meron Joseph en naderde enkele schreden. Doch

eensklaps stond hij weer stil, toeziende wat er gebeurde. De mannen kwamen naar hem toe, een baar dragend waarop vrouw Teresa lag, aan haar voeten lagen drie knaapjes, de kleinste in het midden met zijn gelaat naar boven in het jonge licht. Ook de twee andere knapen ontwaarde hij, die liepen ter wederzijde eener Clarisse in de andere richting heen. Hij staarde en antwoordde niet toen Simon en Meron Joseph, bleek doch glimlachend zijn armen houdend, zacht klinkende woorden zeiden. De zon scheen al helder in de andere straat. Tamalone tuurde daarheen, waar de mannen verdwenen in regelmatigen tred. Dan zag hij naar zijn vrienden naast hem, raakte hun handen aan en streelde het kind Martijn op Simons arm. Een korte poos stonden zij zoo voor de woning van den timmermeester die ledig was, en liepen toen verder arm in arm, zij wisten geen van drieën iets te zeggen.

In de haven, waar de hemel gloorde van wazig licht en het fonkelend water glansde, voeren zij naar de galjoot met het vaantje rood en wit aan den mast. Er

dreven slechts weinig bootjes, die er in zaten waren jonge lieden, zingend en juichend van dwaasheid.

Meron Joseph leidde Tamalone de trap op naar den achtersteven. Daar stond dat meisje met haar open lachenden mond. Polein was er ook, springend en kwispelend. Tamalone nam haar hand in de zijne en streelde den hond, zijn gemoed was zwaar van den ernst, want de werkelijkheid werd zoo schoon als een droom.

Toen ook Simon aan boord was riep Meron Joseph zijn bevelen uit, de zeelieden deden hun werk en het vaartuig bewoog voort met het plassen der riemen beneden. Er voer geen ander koopschip.

En nabij het uiterste eiland aan de zee wendde Tamalone, die naar den rooden toren naast de koepels van Sint Marcus in de verte getuurd had waar de ochtend straalde over de stad, rijk en rustig in het water, met het vaag geluid van klokjes die het sterven van menschen beduidden, zijn blik naar de golven vooruit, en naar zijn vrienden die, hem gadeslaande, rondom zaten op het dek der galjoot. Hij zette

zich naast het meisje wier kleeren fladderden in den wind, en staarde naar voren.

Langzaam en klaar verscheen toen de glimlach op zijn gelaat terwijl hij ter zijde boog op haar zachten arm, zijn vrienden zagen elkander blijmoedig aan en het meisje lachte met groote oogen. En toen Tamalone sliep klonken de bevelen van Meron Joseph diep en weltevreden in 't gebruis der baren.